Cena : za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Koroška Kronika

Leto II.
IZDAJA : BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Številka 25
Celovec, 14. junija 1946.

Politika združenja?

V soboto je bila v britanski prestolnici veličastna proslava zmage, katere se je udeležilo nič manj kakor 18 narodov, ki so se borili ramo ob rami proti skupnemu sovražniku. Cenijo, da je bilo v Londonu navzočih 10 milijonov ljudi, ki so hoteli izraziti svojo radost nad koncem najstrahotnejše vojne vseh časov. Poročila pravijo, da je bil slavnostni sprevod, v katerem so korakale delegacije vseh 18. zavezniških narodov, dolg celih 20 kilometrov.

Angleško vreme, ki je znano po svoji nestalnosti, ni moglo preprečiti veličastnega vtisa tega dne, ki bo ostal neizbrisen v spominu vseh udeležencev.

Želja britanske vlade je bila, da se udeležijo svečanosti zastopstva vseh zavezniških narodov. Žal pa niti ruska, niti jugoslovanska vlada nista sprejeli britanskega povabila. Vsled nesoglasij med vojaštvom, ki se je borilo na jugu in na zapadu in varšavsko vlado, je izostalo tudi poljsko zastopstvo.

To dejstvo je tembolj obžalovanja vredno, če pomislimo, da gre tu za tri države, ki so imele v evropski vojni (ako ne tudi na daljnem Vzhodu) nadvse važno vlogo. Rusija je stopila v vojno junija 1941, torej celo leto potem, ko je stala Velika Britanija po zlomu Francije popolnoma sama Hitlerju nasproti. Rusija je utrpela potem od vseh zaveznikov največjo materijelno in krvno škodo. Tudi Jugoslavija se je izkazala že tri mesece pred nemškim napadom na Rusijo s tem, da je bila strmoglavljena fašistična vlada, ki je hotela skleniti pogodbo z Nemčijo. In s hrabrim jugoslovanskim osvobodilnim gibanjem se čutijo Angleži posebno povezani, saj so ga angl. pošiljke orožja šele prav omogočile, — če tudi tega danes ne omenjajo prepogosto v današnji jugoslovanski javnosti.

Slučaj Poljske je prav tako obžalovanja vreden, kajti Velika Britanija je septembra 1939 skoraj istočasno z britanskimi dominjoni (ki so popolnoma neodvisni od matične dežele vstopili v vojno) in s Francijo napovedala vojno Nemčiji, v izpolnitvi garancij napram Poljski.

Seveda sta Rusija in Jugoslavija navedli najrazličnejše razloge, zakaj se jima ni mogoče udeležiti parade. Sovjetski zunanji minister je trdil, da bi se morala vršiti zavezniška parada na bolj centralno ležečem mestu kakor je London, potem bi šele lahko pričakovali soudeležbo Rusije. Jugoslovanska vlada je utemeljila svojo odpoved s tem, da je bila „britanska politika napram Jugoslaviji od konca vojne neprijateljska".

Skoraj vsak Anglež, ki je bil med ali po vojni v Jugoslaviji ve, s katere strani je izhajalo „neprijazno" zadržanje med njim in Jugoslovani. On ve, da je jugoslovanski narod s priznanjem sprejemal angleško in ameriško pomoč v vsaki obliki — ne samo pošiljke orožja, temveč tudi zdrav. pomoč in podporo po angleški zračni sili, topništvu in vojni mornarici. Ve pa tudi, da danes v Jugoslaviji ni „priporočljivo" teh dejstev povdariti.

Britanski zunanji minister Bevin je v teku debate v Spodnji zbornici, ki se je vršila prejšnji teden povdaril, da ne verjame, da bi morala Evropa na vsak način razpasti v zapadni in vzhodni del. On bi bil preje mnenja, da se more in mora najti izenačenje obeh smeri. Velika Britanija želi v Evropi izvajati politiko zedinjenja in ne politiko ločitve. Umetna ločitev, ki v nobenem oziru ne odgovarja pojmovanju prizadetih narodov, lahko učinkuje samo škodljivo in nezaupanje vzbujajoče. Njene posledice na noben način ne bodo postale znosne z uporabo obrabljenih parol novega časa, temveč, bodo kvečjemu duha omamljive.

Mr. Gerald Sharp

Parada zmage v Londonu

Proslava zmage je v soboto dosegla vrhunec, ko je kralj Jurij VI. pregledal veličastna vojaška postrojenja. Na častni tribuni je vzravnano stal kralj, ki je nosil uniformo velikega admirala, ob njem so stale kraljica in princese. Med odličnimi gosti so bili norveški princ Olaf, nizozemski princ Bernard in luksemburški princ Feliks. Med državniki so bili prisotni ministrski predsednik Attlee, bivši ministrski predsednik Churchill ter ministrska predsednika Južnoafriške zveze in Kanade, general Smuts in Mackenzie King.

Na tribuni je plapolala kraljeva zastava, ista ki so jo dvignili na obali Normandie, ko je kralj obiskal Montgomeryja v njegovem glavnem stanu po zavezniškem izkrcanju v Franciji. Zastava, ki se je ob tej priliki raztrgala, je danes še vedno častno raztrgana. Med vojaškim mimohodom se je nabrala po pločnikih številna množica ljudi. Kraljeva družina se je pripeljala po glavnih ulicah središča v vozu. Povsod jo je množica, katere število je bilo tako ogromno, kot ga še ni bilo po kronanju sedanjega kralja, navdušeno pozdravljala.

V mimohodu so bile zastopane vse vrste orožja totalne vojne. Motorizirano kolono so vodili poveljniki, katerih imena so znana po vsem svetu: maršal viskont Montgomery, maršal viskont Alexander, admiral lord Mountbatten, letalski maršal lord Tedder, admiral lord Cunningham in letalski maršal lord Portal.

Pešci, možje 18 zavezniških zborov pod vodstvom ameriškega oddelka, čete vseh plemen, narodov in krajev britanskega imperija ter ženski oddelki, so korakali ob zvokih trobent, piščali in bobnov številnih godb.

Brazilsko in mehiško zastopstvo sta s svojimi zastavami na čelu korakali skupaj s predstavniki zmagovitih zavezniških držav, ki jih je množica navdušeno pozdravljala. Vsaka zavezniška država je poslala zastopstvo 24 vojakov, 9 častnikov in 3 višje poveljnike vseh vrst orožja; vojske mornarice in letalstva.

Vojski je sledilo kraljevsko letalstvo, pred katerim so bila v povorki zastopstva letalstva sedmih zavezniških držav. Pripadniki britanskega zesedbenega letalstva v Nemčiji so se z letali vrnili v domovino, da bi prisostovali mimohodu. Razen prostora 250 metrov, je stala povsod, kjer se je pomikal mimohod, ogromna množica ljudi, ki so se zbrali tam že mnogo ur prej. Na prostoru 250 metrov so bile tribune za poslanike, ministre, člane parlamenta, zavezniške goste in osebnosti javnega življenja.

Častna tribuna je bila okrašena s cvetjem. Njej nasproti je stala druga tribuna v modrih in rumenih barvah, kjer je bilo 500 odličnih gostov.

Med četami je bila tudi povorka 21.000 mož, predstavnikov industrijskih delavcev, obrambne službe, kakor tudi oddelki dominionov in 18. zavezniških narodov, ki se je udeležila veličastnega mimohoda. Sedem kilometrov dolga motorizirana kolona se je vila skozi delavske okraje in po južnem bregu Temze. Dan so zaključili s slavnostnim sprevodom ladij na Temzi.

Vladar se je na poti med predmestjem Chelsea in sedežem parlamenta v palači Westminster vozil na krovu svoje ladje. Reka in glavni spomeniki ter poslopja v Londonu so bila svečano razsvetljena in množica je opazovala spuščanje 200 raket, ki so jih spuščali iz višin okrog Londona in ki so dale znak za pričetek razsvetljevanja z umetnim ognjem na reki.

Po svečano okrašenih ulicah so plapolale zastave zavezniških narodov. Videti je bilo tudi številne zastave Sovjetske zveze, Jugoslavije in Poljske, ki so edine države, ki niso poslale na slovesnost svojega zastopstva. Številne so bile tudi zastave Češkoslovaške, ki se je parade udeležila.

Medtem ko je bil London središče proslav zmage, so po vseh mestih in vaseh Združenega kraljestva organizirali razne povorke in zabave.

Prvi, ki so prispeli pred častno tribuno, so bili poveljniki raznih vrst orožja, katerim sta sledila britanski ministrski predsednik Clement Attlee in bivši ministrski predsednik Winston Churchill, ki sta prišla iz Downing Streeta. Sedela sta drug poleg drugega v odprti kočiji. Attleeja in Churchilla, ki sta imela na prsih kolajne in civilna odlikovanja, je množica burno pozdravljala.

Enega izmed nabolj navdušenih sprejemov dneva je priredila množica kraljici — materi Mariji, ko je prispela na častno tribuno.

Kmalu potem so prispeli kralj, kraljica in princesi in medtem ko so trobentači zaigrali pozdrav kralju, so dvignili na steber kraljevsko zastavo.

Amerika mora ostati močna

Minister Vinson je pojasnil kako želijo Američani živeti

Finančni minister Fred M. Vinson, ki ga je predsednik Truman nedavno predložil za predsednika vrhovnega sodišča Združenih držav, je izjavil, da so „svoboda, varnost in mir temelji življenja". Po tem stremi vsak Američan in „to, kar iščejo Američani v življenju, je isto, kar si želijo vsi narodi sveta". Vinson je označil svobodo, varnost in mir za težnje povprečnega Američana. To so osnovna načela, ki predstavljajo najvišjo dobrino življenja. „Njihov pomen je bolj razumljiv, če pomislimo na to, kar želimo sebi in svojim prijateljem. Mi si želimo, da se ne smemo bati govoriti in poslušati ter čitati ali pisati tega, kar nam je po volji. Želimo, da se ne bi nikoli bali ljubiti tega, kar je vredno ljubezni. Nočemo, da nam narekujejo, kje in kako moramo delati ter nočemo, da bi nam rekli, kje in kako morate živeti. Mi se hočemo sami upravljati in nočemo te pravice vsiljevati drugim. Mi hočemo sami izbrati svoje voditelje. To je tisto, kar mislimo, kadar zahtevamo svobodo!"

Minister Vinson je nadaljeval: „Mi hočemo izvršiti delo, ki je tega vredno in to hočemo storiti z veseljem. Zahtevamo dostojno plačilo za naše delo, tako da moremo skrbeti za sebe in za naše drage. Ne želimo se znajti v položaju zaskrbljenosti zaradi posledic izgube dela. Nočemo imeti občutka, da bomo drugim v breme, kadar bomo ostareli. To je tisto, kar mislimo, če govorimo, da hočemo varnost.

„Nočemo živeti v nestalnem svetu ter nočemo videti politike sile in nočemo videti držav, ki rovarijo, da bi dosegle izjemni položaj in da bi s tem mogle vsiljevati svojo voljo drugim. Nočemo, da nekateri zlorabljajo gospodarske težave, s katerimi bi prva skupina skušala imeti koristi na račun druge skupine. Upamo, da ne bo več potrebno, da prelivajo naši sinovi kri in umirajo, da bi nam mogli zagotoviti naš način življenja. Hočemo, da ostane naša država močna. S tem hočemo odvzeti pogum mednarodnemu tolovajstvu in močna država nas bo ščitila, če bi nas znova napadli. In kar je še važnejše, želimo tako sodelovanje med narodi, da se nebi mogla nobena država odločiti, ali pa celo imela željo napasti drugo. To je, kar si želimo, kadar govorimo, da hočemo mir.

Kongres britanske laburistične stranke

Ob koncu prejšnjega tedna so se sestali delegati laburistične stranke iz vseh delov Velike Britanije v Bournemouthu, letovišču na južni obali Anglije. Ta konferenca, ki se je danes začela in ki jo skličejo vsako leto, je prva po prihodu laburistične stranke na vlado in ima poseben pomen, kar je razvidno iz izrednega števila delegatov in prihoda predstavnikov laburističnih in socialističnih strank drugih držav, med katerimi sta tudi finančni minister Novega Zelanda Walter Nash in bivši francoski ministrski predsednik Leon Blum.Prisotni bodo delegati skoraj vseh demokratičnih držav zahodne Evrope.

Glavno zanimanje je za debato o zunanji politiki, ki bo v sredo, ko bosta govorila minister Noel Baker in zunanji minister Bevin. „News Chronicle„ javlja, da želi Bevin biti popolnoma na jasnem, kar se tiče svojega položaja. Bevin, ki je dokazal neosnovanost graje laburističnih članov parlamenta, med katerimi je samo majhna skupina nasprotnikov in ki si je zagotovil skoraj soglasno podporo spodnje zbornice, bo zahteval od stranke izglasovanje zaupnice.

V teku konference, ki ji bo predsedoval prof. Harold Laski, bo govorilo 8 ministrov, med njimi tudi ministrski predsednik Attlee. O zahtevi komunistične stranke za pridružitev k laburistični stranki misli glasilo laburistov „Daily Herald", da je zdaj na mrtvi točki. Mnoge organizacije, ki so bile predložile resolucije v podporo komunistične zahteve, so jih že umaknile, med njimi mogočen sindikat električarjev. Če bodo na strankinem kongresu zavrnili prošnjo, bo izvršni odbor laburistične stranke predlagal dodatek k strankinem statutu, da bi tako za vedno onemogočil, da bi se ji posebne politične stranke skušale približati.

Konec italijanske monarhije

Italijansko Vrhovno sodišče je objavilo dokončni izid glasovanja. Za republiko je bilo oddanih 12,672.767 glasov, za monarhijo pa 10, 688.905.

Ministrski predsednik de Gasperi in predsednik Vrhovnega sodišča sta se podala v Kvirinal, kjer sta bivšega kralja obvestila o izidu glasovanja. Eno uro po razgovoru so sneli kraljevsko zastavo na Kvirinalu in tako naznanili ukinitev monarhije v Italiji.

Po sklepu ministrskega sveta je predsednik vlade Alcide de Gasperi prevzel posle državnega poglavarja. Pred sejo ministrskega sveta je odšel de Gasperi v Kvirinal in ga obvestil o sklepu.

Churchill in Attlee v Spodnji zbornici

Za iskreno sodelovanje zaveznikov pri obnovi izčrpane Evrope in Azije

Pri razpravi, ki je bila v britanski spodnji zbornici, je Winston Churchill, vodja opozicije, imel obširen govor o zunanje političnem položaju, v katerem je med drugim podal naslednje izjave o stališču konservativne stranke do zunanje politike britanske vlade in mednarodnega političnega položaja:

Bilo bi nepravično karati zunanjega ministra Bevina, ki smo ga včeraj slišali govoriti z besedami treznega pesimizma. Prepričani smo, da je storil vse kar je bilo v njegovi moči, da se je postavil proti nasprotnim in nevarnim strujam, ki nas ogrožajo in obdržal trdno stališče kot zastopnik tistih darov modrosti in hrabrosti, ki so značilne za britanski značaj.

„Nobeno grajo, ki bi jo jaz izrekel o kakšnem posebnem vidiku njegova delovanja, naj ne razumete kot poskus zmanjšati njegovih zaslug v tej dobi nevšečnosti in presenečenj.

„Povojna vprašanja, moralno in fizično izčrpanje zmagovitih narodov, žalostna usoda premaganih narodov in zmedeno stanje Evrope in Azije, so tako velike težave, da bodo morali zavezniki izrabiti do dna vse svoje vire, tudi v primeru, če bi ohranili isti duh sodelovanja kot v vojnem času.

„Če tudi bi mi na tem otoku ostali zedinjeni kakor v letih nevarnosti, bi se znašli v položajih, ki bi zameglili našo presojo in pred neštetimi nalogami, ki bi presegale naše možnosti."

„Jaz sem nasprotnik socialistične stranke, toda ne oklevam priznati, da je dala važen prispevek k stvari svetov. miru, s tem, da je odločno zavrnila komunizem in odklonila komunistični stranki, da bi vstopila in proniknila v njene vrste. Komunistična stranka v Veliki Britaniji ne predstavlja zdaj resne nevarnosti. Vsak se spominja, kakšen pritisk je na nas izvajala zaradi vstopa v vojno; kako so se obrnili na vrat na nos po nalogu iz Moskve, ko smo se že nepreklicno odločili."

Pri teh besedah je komunistični poslanec William Gallacher vpadel: „To je laž."

Ko je Churchill izjavil, da ni treba posvečati važnosti Gallacherjevim medklicem, je nadaljeval: „Popolnoma se zavedam, da mu ne bo po volji to, kar bom rekel, toda to me ne bo motilo, tudi če se bo še jezil name.

„Ko me je prekinil, sem ravno rekel, da se vsak spominja, kako so komunisti po nalogu Moskve in po nizkotnem klečeplazenju svojih voditeljev označili naš boj na življenje in smrt kot kapitalistično in imperialistično vojno. Spominjamo se še kako so se komunisti trudili — kar pa je zelo malo pomenilo — da bi ovirali našo narodno obrambo, nadalje ne moremo pozabiti, kako bi se mogli mi v letih 1940-41 pogrezniti v ocean in prenehati šteti kot narod, ampak kot Hitlerjevi sužnji, če bi se zanašali nanje.

Pri teh besedah je Gallacher zaklical: „To ni res. Pozivam Churchilla, naj to dokaže." (Glasni ugovori s strani opozicije).

Churchill je nadaljeval svoj govor z besedami: „Takrat bi nas lahko za večno pomedli. Da bomo mogli to pozabiti, bo potrebno mnogo let. Toda tudi v naši domovini komunisti niso važni.

„Pomen delovanja laburistične stranke je v učinkih, ki jih ima v inozemstvu. Ni dvoma, da je, ko so nas hoteli drugi činitelji oslabiti, prispevala k odporni sili Velike Britanije, kar je ugodno učinkovalo na obeh obalah Atlantika. Zunanji minister Bevin je bil pobudnik vsega tega in njemu moramo pripisati vse zasluge.

„V Veliki Britaniji je nastala in se razširila velika zaskrbljenost zaradi zmanjšanja sodelovanja in dobre volje med našo državo in Sovjet. zvezo. Bila je in je še vedno največja naša želja, da bi čim bolj prijateljsko sodelovali s sovjetsko vlado in sovjetskim narodom. Toda velika večina našega naroda je odobravala, ko je Bevin ugovarjal proti trajni in sistematični gonji z žaljivkami, ki jih je in jih še vedno siplje v svet sovjetska propaganda. Razen komunistov in tistih, ki nimajo poguma, ako so ravno taki, da bi se kot take imenovali, je drugih zelo malo, ki se čutijo prizadete po odkritih besedah, ki jih je spregovoril Bevin preteklega meseca januarja in tudi velika večina zbornice se mora strinjati z izjavami v njegovem včerajšnem govoru".

„Ne pričakujemo od sovjetskega naroda drugega kot dobro voljo, mi pa bomo pomagali z naše strani skupno z drugimi narodi z našimi viri, ki so na razpolago, če bi kdo kratil pravice Sovjetov.

Bevin je imel prav, ko je rekel, kako koristnejše bi bilo za varnost Sovjetske zveze, če bi Združene države imele prednostno mesto v evropskih zadevah za 25 let, kakor pa, da Sovjetska zveza zatira uporne mejne satelitske države.

„Resnično sem vesel, ko sem doznal, da bomo podprli predlog Združenih držav. Mnenja sem, da so besede, ki jih je izrekel Bevin o tem, posebno zadovoljive".

„Z druge strani ne nameravam prikrivati dejstva, da je sovjetska propaganda in njeno splošno zadržanje napravilo po koncu vojne globok vtis v državi ter se osebe vseh socialnih razredov vprašujejo, če želi sovjetska vlada resnično gojiti prijatelske odnošaje z Veliko Britanijo ter z navdušenjem delati pri obnovi miru, svobode in blaginje vsega sveta.

Naloge zunanje politike

Churchill je izjavil, da je storila opozicija vse, kar je mogoče, da bi podprla nastop vlade v inozemstvu in da bi dali britanski zunanji politiki kar najbolj vsenarodni značaj. Če bi imela vlada razloge za svoje delovanje, ki jih ni objasnila, upa, da ji bo zbornica oprostila napake, ki bi jih mogla storiti kakor vsak navadni državljan.

Nato je Churchill izjavil, da so dogodki v Grčiji dokazali pravilnost koalicijske politike, ki jo v splošnem izvaja sedanja vlada. Za vsak primer sta dve listini, ki sta neoporečni in izven vsakega dvoma: 1) Poročilo delegacije britanske „Trade Unions", ki je meseca januarja 1945 obiskala Atene in navaja grozodejstva, ki so jih počeli komunisti v mestu. 2) Poročilo francosko-britansko-ameriške komisije, ki je nadzorovala volitve. Ni nobenega dvoma, da so bile te volitve najbolj redne, kar jih je bilo do zdaj v Grčiji in na Balkanu.

Jasno so pokazale, da grški narod ne želi imeti diktatorske vlade, katere se je polastila komunistična manjšina z revolucijo, izdajo, terorizmom in uboji. Dokazujejo nadalje, da smo imeli prav, ko smo posegli s silo orožja, da bi preprečili tako nesrečo.

Nato je govoril Churchill o Španiji: „Britanska vlada je pokazala modro umerjenost s tem, da se ni vmešavala v notranje zadeve španske države. Nihče od nas ne ljubi Francovega režima. Tudi jaz osebno nisem navdušen zanj, kakor tudi ne za sedanjo britansko upravo. Toda velika razlika je v tem, če nisi naklonjen izvestni vladi, ali pa če skušaš povzročiti državljansko vojno v tej državi. Pravijo, „da ima vsak narod vlado, ki si jo zasluži". Očividno to ne velja za primer Velike Britanije". (Smeh in odobravanje).

„Jaz mislim, da bi bilo boljše pustiti, naj si španski narod sam reši svoja vprašanja tako, kakor mi upamo, da bomo urejevali naše zadeve brez vmešavanja iz inozemstva. Zdi se mi, da zadnja francoska vlada ni modro ravnala, ko je zavzela pod pritiskom komunistov tako napadalno stališče do Španije. Neprijetno je videti vlado kake države, ki skuša rešeti politična vprašanja s tem, da usmeri svoje napade proti drugi državi. Posledica tega je bila, da je general Franco pridobil na času."

Niti komunisti v Španiji se ne bi zahvalili inozemskm vladam za njihov poskus, da bi povzročili drugo državljansko vojno. Churchill misli, da je hujskanje Špancev, da odstavijo Franca in istočasno govoriti, da zavezniki ne bodo vojaško posegali, neumnost. Še bolj neumesten je bil poljski ugovor pri organizaciji Združenih narodov. Vsakdo ve, od katere strani je prišla pobuda za to. „Pustimo ob strani prazne besede. Mislim, da je dejstvo, da — milo rečeno — v primeru s Poljsko, vlada v Španiji pod reakcioniranim Francovim režimom svobodna in mnogo večja varnost in sreča za navadnega človeka".

Nadalje je Churchill izjavil, da bi morali izvesti svoboden in pošten plebiscit pod nadzorstvom velesil, preden bi dodelili avstrijsko Tirolsko Italiji. Vsako liberalno načelo, ki ga proglaša Velika Britanija, govori proti delitvi Tirolske proti volji njenih prebivalcev Italiji.

Rekel je, da mu ni znan noben drug bolj jasen primer kot avstrijska Tirolska, pri katerem bi lahko izvedli določbe Atlantske listine in listine Združenih narodov pri prebivalstvu na tistem majhnem dobro ločenem ozemlju.

Churchill je izjavil, da čaka na dan, ko bo Italija spet mogla zavzeti mesto v družbi evropskih narodov. Rekel je, da je storil vse, kar je bilo mogoče, da bi preprečil, da bi Italiji odvzeli njeno mornarico in so posodili Sovjetski zvezi 13 britanskih ladij, da bi preprečili razdelitev italijanske mornarice. Mnenja je, da bi bilo umestno spremeniti to posojilo v darilo.

Vprašanje Trsta

Churchill je rekel, da prizna važnost vojnih pristanišč za Sovjetsko zvezo. Po njegovem mnenju bi bila internacionalizacija tržaškega pristanišča življenske važnosti za vso Srednjo Evropo. To, kar sta Velika Britanija in Združene države priznali s tem, da sta sprejeli francoski predlog o Trstu, je mnogo in tri velike demokracije bi morale biti zdaj složne v tej točki.

„Iz vsega tega izhajajo sledeče točke: suverenost narodov, enakopravnost za velike in majhne države pod mednarodnim zakonom in kar zadeva meje spornih ozemelj, bi morali upoštevati želje prizadetih narodov po svobodnih in poštenih blebiscitih. Če se bomo držali teh enostavnih načel, bomo imeli precejšnjo gotovost za mir".

Francija je našla dušo

O Franciji je Churchill izjavil: „Bila so obdobja, v katerih je bilo videti, kot da je duša Francije v nevarnosti, toda jaz nisem nikoli izgubil vere v veličino francoskega naroda in Francije.

Srečni smo, da vidimo kako Francija postopoma zavzema svoje mesto kot predstraža svobodnih demokracij sveta. Dostojanstvo in sijaj Evrope ne bi mogla živeti brez močne Francije. Nadejam se, da se bomo trudili, da ohranimo najtesnejše in prisrčne odnošaje z narodi celine, ki so nam bližji, da bi mogli uživati najboljši način življenja in da ne bi spregledali skupne varnosti.

Ne more biti v interesu SSSR

V Kanadi in Združenih državah je imela malo prijateljska sovjetska propaganda nasproten učinek, kot ga je želela. Peščica spretnih in izurjenih oseb, ki drže v svojih rokah 180 milijonov sovjetskih državljanov, bi storila bolje, da bi se podrobnejše poučila o zahodni demokraciji.

Ne more biti v interesu Sovjetske zveze, da nadaljuje z izzivanjem Združenih držav, noben narod na svetu ni tako počasen v odobravanju sovražnih čustev proti tujim državam, kot je ameriški. Noben narod, katerega čustva so enkrat odtujena, jih ne more z večjo težavo spet pridobiti.

Ameriški orel je velika in mogočna ptica s strahotnim kljunom. Mirna je, a Gromika vedno pošiljajo, da jo nadleguje. Orel ostane vedno miren, toda bila bi velika zmota misliti ,da orel ne doživlja ničesar v svojih prsih. (odobravanje). Tvegam dati svoj prijateljski nasvet staremu vojnemu tovarišu Stalinu. Tudi tu, v naši mirni skupnosti nazaduje sovjetska propaganda. Nisem mislil, da je možno, da bi bili Sovjeti v enem samem letu zmožni napraviti toliko zla sami sebi ter v svetu, ki govori angleški jezik.

Moramo se tudi zavedati, da je sovjetsko vlado v njenih odnošajih z drugimi državami v veliki meri ovirala komunistična peta kolona. Nekatere države so, ki omahujejo, države, kjer snujejo komunistične organizacije prevzem oblasti. Če dosežejo komunisti uspeh, bo država uničena in postane satelit.

Toda komunistična peta kolona ne dela drugega kot zlo Sovjetski zvezi.

Upam, ko bodo spoznali tehniko in sedanji način kot nekoristen interesom in veličini Sovjetske zveze, jih bodo odstranili ter bo nastopil razumnejši duh dobrega sosedstva; v tem primeru bomo pripravljeni pozabiti preteklost.

Tudi vohunska mreža komunistov je, katere omejeni pojav v Kanadi je trenotno ustvaril globok vtis v javnem mnenju preko Atlantika. Ta odkritja, ki niso popolna, so razburila ves kanadski dominion. Samo ob sebi je umevno, da so mnoge države skušale in skušajo doseči podatke o namenih drugih držav.

V tem ni ničesar posebnega, toda razlika med sovjetskim sistemom in drugimi je v tem, da oni ne zaposlijo svojih agentov. Vprašanje verske zaslepljenosti je žrtvovati same sebe in svojo domovino zaradi komunistične utopije".

Churchil je nadaljeval, da se osebe, ki so „okužene s komunističnim črvom, ne obotavljajo izdati svoje domovine".

„Ni samo to, da se je pomaknil železni zastor od Baltika do Jadrana ,ampak za tem zastorom so ozemlja na katerih so prestolnice Vzhodne in Srednje Evrope in mnoge starodavne države in narodi, kjer prebiva skoraj tretjina evropskega prebivalstva, ne da bi računali še Sovjetsko zvezo.

„Če bo kdaj, bodo na tem velikem prostoru oz. ozemlju zasejali seme nove svetovne vojne. Lahko ste prepričani, da komunizacija in sovjetizacija tega ogromnega prostora Evrope proti volji narodov v vseh krajih, ne bo stalna, ne da bi dala povod nesrečam in spotikam, kakršne si z grozo predstavljamo.

Pustimo Evropo vstali

„V sedanjem trenotku vodi vse to ista skupina spretnih ljudi, komisarjev Kremlja, ki izvajajo že despotsko oblast v svojem mogočnem imperiju.

„Površnemu opazovalcu se zdi, da deluje čas v prid Sovjetom, ker čim bolj bodo odlagali svobodno in mirno ureditev v Evropi, tem več bodo imele časa sovjetske sile in komunistične organizacije, da bodo odstranile kakršen koli činitelj, ki bi oviral njihove zamisli in, ki bi si drznili pokazati se v tem prostranem prostoru.

„Prebivalstva baltskih držav ne moremo primerjati s predvojnim časom. Pretrpeli so dvojno „likvidacijo", po zaslugi Nemcev in Sovjetov. Pravijo, da je ostalo od prvotnega prebivalstva Pomorjanske samo tretjina.

„Za komunizacijo in sovjetizacijo celotnega sovjetskega zasedbenega področja Nemčije izvajajo vse napore.

„Zdi se mi, da so Poljski odrekli vsako svobodno izražanje narodne volje in je istočasno pod najstrožjim nadzorstvom svoje vlade, ki jo vodijo socialisti in ki se ne upajo razpisati svobodnih volitev, še manj pa volitve pod nadzorstvom velesil".

„Izgleda, da je žaloigra Poljske neskončna. Mi, ki smo stopili v vojno za njeno obrambo, gledamo z bolestjo na čuden izid naših naporov.

„Avstrija in Madžarska trpita lakoto, skljućeni pod težo velikega števila tujih čet. Strinjamo se z Bevinom v. vsem, kar je rekel o tem včeraj zvečer.

O Češkoslovaški je rekel Churchill, da gre tu za poseben primer in da zaenkrat sprejema Benešovo izjavo, po kateri je naloga Češkoslovaške, da posreduje med Sovjetsko zvezo in zahodno Evropo.

„Za vse ostalo pa je položaj resen in bolestno vznemirljiv".

„Nas in Američane bi veselilo, da bi dosegli med seboj sporazum o splošnih mirovnih pogojih z nemškim narodom, tudi če je še tako razcepljen in zmanjšan, ne moremo pa misliti, da lahko pridemo do tega. Medtem lahko storimo le to, da s Sovjetsko zvezo na realistični podlagi razpravljamo o položaju.

„Mi in Združene države ne moremo dovoliti, da bi zmeda in siromaštvo še nadalje in brez konca vladalo v naših zasedbenih področjih".

Churchill se je skliceval na dobo, ki je sledila prejšnji vojni, ko so državnike grajali zaradi dolgega odlašanja in trdega ravnanja s premaganci, ki so mir sklenili 7 mesecev po koncu sovražnosti.

Minulo je že 10 mesecev in nihče ne more reči, kdaj bodo sklenili mir in vzpostavili odnošaje s premaganimi državami. Romunija Bolgarija, Avstrija in Madžarska nimajo miru in tudi Italija, ki se je pozneje borila ob naši strani, ga nima. Tako ne moremo dalje. Bevin je dejal, da bo izvedel še en poiskus, da doseže rešitev. Vsi se resno nadejamo, da bo imela pariška konferenca uspeh; gotovo pa je potrebno, da se vprašamo, kakšno stališče bi morali zavzeti v primeru, če nebi mogli doseči nobenega sporazuma, ki bi ga lahko odobrila moralna zavest sveta.

„Evropa je v mnogo slabšem položaju kot je bila ob koncu prejšnje vojne. Vlada pomanjkanje, sovraštvo in nered. Ne bi smeli predolgo odlašati. Ali bi hoteli morda izvajati največjo strogost do premagancev, ki bi ji sledila doba, v kateri bi jim dovolili da se spet oborožijo?"

Ob zaključku je Churchill dejal: „Pustimo naj Nemčija živi in naj bosta Avstrija in Madžarska svobodni. Pustimo naj Italija spet zavzame mesto v Evropskem ustroju; pustimo, da se Evropa zmagoslavno dvigne in da s svojo močjo in zedinjenostjo zagotovi mir na svetu".

Nočemo sprejeti gesel obupa

Predsednik Attlee je rekel med drugim:

„Mislim, da je ena izmed naših največjih težav v tem, da bi naše sovjetske prijatelje poskušali seznaniti z načinom, kako o stvareh razpravljamo v zahodnih demokracijah. Mislim, da vsi lahko razumemo sum, ki vlada pri Sovjetih. Ta sum izhaja iz zgodovine, in sicer ne samo iz zgodovine zadnjih 20 let.

„Spomniti se moramo na ozračje sumičenj, ki je vladalo ves čas carističnega režima; naše težave pa so v tem, da bodo Sovjeti razumeli, da je v tej državi več kot en sam glas želel, da bi bili prisotni tu v poslanski zbornici in da bi poslušali naše razprave. Če ima nekdo govor in v njem ostro napade mene in moje prijatelje, bi se Sovjetom zdelo, da je to neki zagonetni način vlade. Zdi se, da se ne zavedajo, da je bistvo zahodnih demokracij v tem, da imamo vlado in opozicijo ter mnogo glasov.

V pogledu Nemčije je Attlee dejal: „Nočemo delati na prisilni razdelitvi Nemčije. Mislim, da bi bila blaznost, razen v primeru, če bi šlo za zvezno Nemčijo, ki bi se lahko osvobodila uniformiranosti in „supercentralizacije", ki sta predstavljali prokletstvo ne samo nacističnega, marveč tudi prejšnih režimov. „Istočasno skušamo na najboljši način razviti demokratske ustanove v Nemčiji, ker državo ni mogoče postaviti na noge z napori, ki prihajajo iz tujine.

„Nemčija mora sama najti svojo rešitev."

V pogledu odnošajev Velike Brianije z zahodnimi državami je Attlee izjavil: „Nočemo sprejeti besede obupa, ki bi razdelila Evropo v dva ločena tabora. Dovolite mi, da v tem pogledu povem, da verujemo v najožje sodelovanje z našimi prijatelji iz vseh zahodnjih držav, Belgijo, Nizozemsko, Skandinavijo, predvsem pa s Francijo.

„Povsem naravno in umljivo je, da moramo biti dobri prijatelji s temi sosedi, s katerimi imamo skupne misli in zgodovino; mislim, da nihče nima razloga ugovarjati, če smo v prijateljskih odnošajih s svojimi sosedi."

O Španiji je Attlee dejal: „Pravo vprašanje, ki si ga moramo zastaviti je, kakšen bi bil za nas najboljši način, da damo španskemu narodu možnost, da odloča in si izbere pošteno vlado. To je stara španska želja, ker mislim, da so imeli Španci v teku več let mnogo slabih vlad, španski narod pa vedno močno odgovarja na tuje vmešavanje. Dejstvo, da se rešimo slabe vlade, pa še ne pomeni, da se avtomatično pojavi boljša."

Attlee je zaključil: „Ne mislim, da bomo morali o sedanjem položaju na svetu soditi popolnoma pesimistično. Če pogledate nazaj v zgodovino drugih poizkusov za sporazume, boste naleteli na enake težkoče kot jih moramo prebroditi zdaj. Prepričali se boste tudi, da so vse premagali. Mislim, da pri premagovanju teh težkoč nihče ne bo imel večjega deleža, kot naš zunanji minister."

Položaj vlade in opozicije

V odgovor na Churchilove opazke o posvetovanju z opozicijo je Attlee izjavil, da ostane odgovornost na vladi in da ne misli da želi opozicija zavzeti odgovornega stališča, ne da bi imela oblast. „Nisem prepričan, da bi bil Churchill zadovoljen, če bi nosil preveč odgovornosti, ko je v opoziciji. Nasprotno mislim, da se večkrat veseli, da je „nekoliko neodgovoren".

Attlee je nato dejal, da so po njegovem mnenju na Japonskem opravili potrebno začetno delo in da dela general McArthur s svojo upravo veliko uslugo vsemu svetu. Attlee je dodal, da so ga vprašali, če ima Velika Britanija političnega predstavnika. Vlada je že izbrala A.D.F. Gascoigna, višjega uradnika zunanjega ministrstva, ki bo v nekaj dneh odpotoval na Japonsko, kjer bo prevzel posle voditelja britanske zvezne misije, ki so jo ustanovili 1. januarja.

Njegove glavne naloge bodo, da varuje britanske koristi in ohrani ožje sodelovanje z generalom MacArthurjem in drugimi britanskimi oblastmi na Japonskem.

Britanska politika do Kitajske je v tem, da store vse, kar je mogoče, da ustvarijo ugodne pogoje za trgovino. V korist kitajskega naroda želi Velika Britanija, da bi v kratkem prišlo do trajno močne in zedinjene Kitajske.

Kulturna avtonomija

V zvezi s koroškimi Slovenci pogosto slišimo in beremo o kulturni avtonomiji Nekateri Nemci na Koroškem trdijo, da so Slovenci v prejšnji republiki tako kulturno avtonomijo že imeli. Sedaj se zopet vsesplošno govori o umestnosti in potrebi kulturne avtonomije za slovensko ljudstvo na Koroškem. Pazno motrečemu človeku je pa kaj hitro jasno, da si pod označbo „kulturna avtonomija" različni krogi predstavljajo po vsebini in obsegu različen pojem. Zato ne bo odveč, če javnosti povemo, kaj si je pod kulturno avtonomijo treba misliti, kadar o tej stvari govorimo dobronamerno, ne da bi imeli pri tem zahrbtne namene.

Najprej moramo — ko imamo izraz kmet. avtonomija v mislih — vedeti, kaj pomenita besedi „kulturna" in „avtonomija" sami na sebi.

O **kulturi** veliko govorimo in slišimo, vendar nima vsak pravilne predstave o nji. Ta beseda ima zelo velik obseg in pomen. Zaznamuje pa v prvi vrsti pridobitve človeškega duha na vseh področjih duševnega in tvarnega (materijalnega) življenja. In sicer pridobitve od starih časov do današnjega dne. Kar so ljudje ustvarili v izobrazbi, lepi umetnosti, znanosti, na verskem področju itd., pa tudi kar so iz človeškega duha izvirajočih uspehov dosegli v okviru snovnega udejstvovanja (n. pr. v tehniki, industriji, kmetijstvu, gospodarstvu itd.), vse to tvori vsebino kulture. Vsak kulturni narod pa ima še prav posebne in zanj značilne kulturne vrednote, ki se zlasti kažejo v jezikovnih ustvaritvah, v narodnih šegah, navadah in običajih, pa tudi še v drugih panogah kulturne dejavnosti tistega naroda; zato govorimo še posebej o **narodni kulturi** tega in onega naroda in pri tem mislimo na tiste kulturne storitve, ki so jih svojemu ljudstvu in človeštvu podarili veliki možje in žene tistega naroda. Tako poznamo francosko, rusko nemško ... kulturo, ki so nam — Evropejcem — posebno blizu. Toda poleg kultur velikih narodov poznamo tudi kulture malih in tudi prav majhnih narodov. Pri kulturnem pomenu kakega naroda ni odločilne važnosti njegova številčna moč, pač pa njegove duhovne kvalitete (sposobnosti). Stari Grki so bili zelo majhen narod v primeri z drugimi tačasnimi narodi v Sredozemlju, a njihova kultura prekaša daleč vse druge in velja za najpomembnejšo („klasično") kulturo na svetu.

Avtonomija je manj znana beseda, vendar jo bo dosti lažje razložiti. Pomeni namreč pravico **samoodločanja**. Avtonomna je tista človeška skupina, ki o svojih lastnih vprašanjih sama sklepa in odloča, si sama predpisuje zakone in sama skrbi za njih izpolnjevanje.

Kulturna avtonomija znači po zgoraj povedanem pravico, da taka skupina (del naroda) sama odloča, in veljavnost ukrepa o vseh svojih kulturnih vprašanjih, in kulturno dejavnost na vseh kulturnih področjih sama vodi.

Že kar smo o kulturi zgoraj na kratko povedali, nam mora vzbuditi vtis, da je kulturna avtonomija stvar, ki ima veliko vsebine. V sledečih poglavjih bomo poskusili to vsebino nekoliko razčleniti in razložiti.

Jezikovne pravice

Najbistvenejša, osnovna ideja vsake resnične kulturne avtonomije je **neomejena pravica do uporabe lastnega jezika.** Jezik je namreč tisti dragoceni instrument, ki je najbolj pomemben in odločilen v kulturnem življenju kakega naroda. Ni samo občevalno sredstvo za spoznavanje med člani naroda. Je mnogo več. Materni jezik je ona neizčrpna moč, ki je najbolj sposobna določno izražati duhovne poteze v kulturnem življenju naroda. Brez jezika ni ne poezije, ni proze in ne dramatike; ni kulturnih prireditev in ne znanosti. V jeziku je ogromna izrazna sila človeškega duha. In šele z umetniško porabo jezikovnih lepot vdihne mojster besede svojemu umotvoru tisti prečudni čar, ki človeka prevzema, ko posluša ali bere dovršeno umetnino. V jeziku je polno barve in melodije, je gibanje in ritem, je silna nazornost in so najtišje sanje. Kdor bere Prešerna ali Ivana Cankarja ali Župančiča, doživi in občuti mnogo več, kakor je obseženo v sami zapisani besedi: kajti pri njih beseda poje in joka, da jo slišiš; je črna kot mrtvaški oder in rdeča ko živa kri, da vse to vidiš...

Taka je moč materine besede, ki je človeku nenadomestljiva kulturna vrednota. Zato je zatiranje materinščine največji zločin nad kulturo in s tem nad osnovno pravico človekove osebe.

Toda pravica do materinskega jezika ni omejena na domačo hišo, tudi ne na domačo vas in faro. Nasprotno. Veljati mora na vsem področju, kjer strnjeno živi narod ali kak njegov del. Ta pravica mora biti zajamčena ne samo v šoli in v cerkvi, temveč tudi v javnih lokalih in v vseh uradih od najnižjega do najvišjega. In to ne le za govorjeno, temveč tudi za napisano besedo. To se z drugimi besedami pravi, da resnična kulturna avtonomija mora nuditi človeku tudi napise, tiskovine in vloge v njegovem materinem jeziku.

O uporabi jezika v šoli in cerkvi bomo izčrpneje spregovorili v posebnem odlomku.

Takoj sedaj se pa moramo pomuditi pri javnih lokalih (trgovinah, gostilnah itd.) in zlasti še pri zasebnih in javnih uradih. Poslužili se bomo kar Slomškovih „Drobtinic" za leto 1865 — 1866! Tam je zapisano: „Dokler slovenski jezik vseh njemu dostojnih pravic **pri vradnijah** ne pridobi, prosti Slovenec **slovenskih šol** nikdar niti ljubil niti želel ne bode." (str. 236). Čista in sveta resnica danes prav tako, kot pred osemdesetimi leti! Preprosti človek, zlasti kmečki, gleda na praktične potrebe. Če se moraš povsod, kamor koli stopiš v lokal ali urad, posluževati tujega jezika, je pač potrebno, da ga kolikor mogoče dobro znaš, sicer nič ne opraviš. Čemu se potem učiti slovensko ali celo slovensko šolo zahtevati?! Za domačo hišo in vas se otrok nauči dovolj doma...

In pod tem vidikom je razumljivo, da je v sedaj obstoječih razmerah na Koroškem klic po čisto slovenskih šolah zamrl... Kvečjemu dvojezične šole, ali slovenskih ne: saj s slovenskim jezikom nikjer nič ne opraviš...

Bistvo kulturne avtonomije je enakopravna veljavnost materinega jezika v lokalih in vseh uradih povsod tam, kjer Slovenci žive strnjeno naseljeni, čeprav so že v manjšini. Brez izpolnitve tega osnovnega pogoja nihče ne sme govoriti o resnični kulturni avtonomiji.

Šmihel pri Pliberku

Zadnjo nedeljo v maju smo imeli lepo proslavo na čast našim mamicam in prvoobhajancem. Nastopali so skoraj samo otroci. Kako lepo je bilo gledati in poslušati te naše malčke, ki so tako naravno in ne ponarejeno igrali vsak svojo vlogo. Na programu je bilo petje, godba, govor, deklamacije in kratki prizorčki. Prvoobhajancev smo imeli letos osemdeset. Ljudje pravijo, da ne pomnijo, da bi jih bilo že kdaj toliko. — 28. maja se je v tukajšnji župnijski cerkvi poročila Svečeva Draga iz Bistrice z dr. Stankom Jelenom. Draga je bila več let vneta cerkvena pevka in pridna prosvetna delavka. Bog ji daj v novem življenju veliko sreče in blagoslova! — Peca je že popolnoma odložila belo zimsko obleko in nas že zelo zapeljivo vabi, da bi se povspeli na njen vrh. Nekateri, ki hočejo biti povsod prvi, da se morejo potem hvaliti, so se njenemu vabilu že odzvali, drugi pa še čakajo onih dni, ko bo manj dela na polju in bodo mogli vsaj kak dan žrtvovati tud za izlet na Peco.

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

2.

Dolgo pleše Jurček na mizi pred svojim gospodarjem, ki nasloni kodrasto glavo na roko, ležečo na mizi, ter kaj veselo opazuje vsak gib svoje ljubke igračke.

„Ti Jurček ti! Zares si čeden fantek!" se zasmeje Albin ter široko zazeha. Dremoten je postal v popoldanski vročini. Lutka v njegovi roki čedalje bolj miruje, naposled pa se popolnoma umiri.

Lutkar zaspi...

Dragi moji otroci! Ko bi bili vi ta čas v lutkovni sobi s pravljičnimi naočniki na noskih, bi videli, kako se je spustila izpod stropa srebrna meglica nad spečega fanta. Vila Sanjemila je zaplavala iz nje, se trikrat dotaknila dečkove glave in zvonko zapela:

Jaz sem vila Sanjemila,
pravljic tisočerih mati.
Sem prišla, da nagradila
te bom s sanjami o zlati,
pravljični deželi lutk.

Mladež mi razveseljuješ,
ko vsak teden prikazuješ
z lutkami na odru svojem,
da se dobro povračuje,
a da hudo se kaznuje. —
Mlada srca v dobrem kuješ.

Lutke! Vrvic se rešite
in v kraljestvu svojem bajnem
v sanjah fanta zaživite!

Potegnila je s kopreno prek Albinovega čela in se dvignila v srebrni meglici. Že je ni bilo več...

Tako otroci, zdaj pa prisluhnite! Pravljica o kraljestvu lutk se prične.

Škarje pravijo: štrk, štrk...

„Presneta reč! Saj mi bo vse kosti polomil", se huduje Jurček v Albinovi roki. Zvija se in zvija siromaček, dasi se more komaj premikati.

„Na!... Na!... Pa naj še tebe boli, če misliš, da me lahko prijemlješ kar po mili volji!" Z drobnimi prstki ščiplje roko, ki ga tako trdo drži, a ga nikakor in nikakor neče izpustiti. Vso Jurčkovo moč občuti, kakor če bi ji nagajala muha.

„Nak! Da bi se pa kar tako pustil. Ne! Mora iti!"

Jurček jezno zacepeta z nogami, kolikor seveda dopušča trdi objem, in še enkrat poskusi. Oberoč se opre ob palec in kazalec Albinove roke: šlo je. Fant se kmalu skobaca izmed prstov, ki so mu delali toliko preglavice.

„Hi, hi, hi! Zdaj sem pa prost", zakliče, ko začuti pod nogami trdo mizno ploskev. Še enkrat se obrne, obrca Albinovo roko in ošteje njene krute prste, nato pa skoči na rob...

Kar ustraši se globokega prepada, ki zazija pred njim. Toda kmalu pokaže, da je Jurček, ki si zna pomagati iz vsake stiske in nevarnosti. Na vogalu zleze čez rob in se po mizni nogi spusti na tla. Ne pomisli, da trga hlačke, ve pa dobro, da mu jih mamica zopet našteje po zadnji plati, če ga zagleda. Saj jih je s plezanjem že mnogokrat zaslužil. Zato izbere danes mizno nogo, ki je med štirimi najdalje od omare.

Pod mizo obstane, si popravi klobuček, nato pa jo ubere po najbližnji poti proti omari.

„Dobro, da sem rešen nitk. Sicer bi zdaj tudi jaz visel v omari med drugimi lutkami, ne da bi si mogel količkaj pomagati." Zasmeje se in veselo zakliče: „Pozdravljeni, dragi prijatelji!"

Iz vseh koncev omare mu odzdravijo znanci z lutkovega odra.

„Kajneda, je že zopet Jurček tisti, ki je prvi prost nitk? Živijo, Jurček, živijo!" Tako navihanček nazdravlja sam sebi, se zavrti na peti in visoko poskoči.

Tedaj pa zadoni iz omare kraljev mogočni glas: „Jurček, reši nas vrvic! Pokaži, da si boljši, nego so podložniki, ki me niso hoteli ubogati!"

„Prosili smo jih, naj nas rešijo..." zakliče kraljev prvi minister.

„... pa so se nam posmehovali", kriči vse navprek.

„Toda kdo?" začudeno vpraša Jurček.

Razposajen smeh začuje. Izza peči se privali predenj živo kolo. Dva pisana pajaca držita drug drugega za noge in delata kozolce.

„Torej le nisem edini brez vrvic", de Jurček sam pri sebi. Obenem se spomni, da sta ležali dve lutki na tleh v omari. Ker nista nastopali pogostoma pri predstavah, sta bili brez nitk. Zategadelj sta mogli nemudoma uživati zlato prostost.

Pajaca bi Jurčka kmalu podrla.

„Vidva sta torej odpovedala pokorščino kralju?" se razjezi Jurček in jima z brcami pomaga na noge. „Le čakajta! Prejela bosta zasluženo kazen. — Zdaj pa takoj na delo! Prinesita k omari grajsko stopnišče!"

Pajaca mine smeh. Žal jima je, da nista hotela rešiti lutk, in bojita se kazni. Jurčku se ne upata ugovarjati. Molče odideta k lutkovemu odru in pričneta med kulisno ropotijo iskati stopnišče,

Jurček hoče splezati v omaro, a v zadnjem trenutku opazi, da ga gleda mama.

„Mamica, plezal bi rad. Ali smem?" vpraša bojazlivo.

„Ti otrok ti! Kako moreš kaj takega vprašati danes, ko gre za našo rešitev? Oh, ko bi se domislil tega kdaj takrat, kadar po drevesih hlače trgaš!" Tako odgovori že postarana lutka, obešena na levem predzadnjem klinu.

Vse lutke se zakrohotajo, a navihani Jurček se kar trese od smeha. Predobro je namreč vedel, kaj mu bo odgovorila skrbna mamica. Obesi se za priprti spodnji predal in se dvigne. Že je v omari.

„Hi, hi! Zdaj smo si pa bliže. Pozdravljena seveda predvsem ti, moja mamica! Pozdravljen, kralj! Pozdravljeni vsi!"

Globoko se prikloni, nato pa stopi k dolgemu popotnemu krojaču Šivanki, opremljenemu s preko rame obešeno culo, likalnikom in ogromnimi škarjami.

„Škarje prosim, gospod Šivanka, če hočete, da vas rešim. Sicer ste mi hoteli z njimi v predzadnji igrici odstriči glavo, a to naj bo pozabljeno! Ste imeli pač tako vlogo. Hi, hi, hi!"

„Ti preklicani fant, česa me spominjaš! Kar žal mi je, da ti je nisem res odstrigel. Tako grdo si se namreč tistikrat norčeval iz mene, da nisem več prav vedel, kdo izmed naju je bolj prismojen", odgovori krojač.

„Na srečo sva še obadva pri zdravi pameti", se zasmeje Jurček in seže po škarjah, katere komaj drži spričo njihove izredne velikosti. A kljub temu jih moško odnese pred kralja.

Domače novice

MISEL je merodajna

Dnevno poroča časopisje in radio o procesu proti vojnim zločincem v Nürnbergu. Marsikdo se je gotovo že vprašal, čemu ta dolgovezna igra, ko je vendar stvar in tudi krivda vseh obtožencev tako jasna. Strokovnjaki na sodnem področju so tokrat drugega mnenja. Tokrat niso v prvem redu zanimive osebe, katere sedijo na zatožni klopi. Važnejše je jedro problema, ki se v tem procesu obravnava. Osebna krivda obtožencev je dognana, treba pa je v vsej celoti razlagati duh, ki je današnje obtožence rodil. Ni važno ime moža, ki je evropsko morijo zakrivil, važen pa je duh, ki je tega ali te može dvignil na površje, na mesta, kjer so mogli svoje načrte izvajati celo desetletje. Vedno bolj in bolj prihaja v nürnberškem procesu do izraza dejstvo, da so se predpogoji po duhu in mišljenju pripravljali in načrtno ustvarjali desetletja in da je to vse prišlo v zgoščeni obliki do izbruha v nacizmu.

Nauk o nad in manjvrednosti posameznika in narodov so vlivali v srca nemške mladine skozi desetletja. Nič čuda, da se je v tej mladini utrdila globoka vera, da je nemški človek res nekaj izrednega po svojih osebnih in skupnih sposobnostih in kot tak od „Previdnosti" določen, da kraljuje vsemu evropskem kontinentu in pri priliki vsemu svetu. Krivda nemške vzgoje ni v tem, da je vlivala v srca mladine narodno samozavest, da je v nemški mladini gojila ljubezen do svoje kulture, do svojega znanstva, do svojih velikih duhov, ki gotovo v velikem narodu manjkati ne morejo. Krivda obstoja v tem, da so na univerzi, v srednji šoli in tudi že na osnovni šoli kazali in risali tej nemški mladini povsem napačno sliko drugih narodov. Češ Francozi so tako degeneriran narod, da niso več zmožni odpora, pohodili jih bomo in si odprli pot v veliko morje. Slika o angleškem imperiju je bila slika o starčku, ki se pripravlja na odhod, ki je samo zainteresiran, da uživa še sadove svojega dela in življenja. Niso hoteli videti in uvideti, da je angleški imperij pripravljen braniti svojstveno formo zasebnega in javnega življenja z vso silo, katere je narod v obrambi sposoben. Kaj so pravili o Ameriki-deželi gangsterjev je, deželi, v kateri se v najkrajšem času pride do denarja, niso pa hoteli mladini povedati, da je tam tudi tehnika, katera ne zaostaja za evropsko ali nemško tehniko. Da ne govorimo o pojmih nemške mladine o vzhodni in jugovzhodni Evropi. Če je človek v nemški družbi in še posebno med nemško mladino take probleme nakazal, tedaj je bil rezultat posmeh, češ o vzhodnih problemih ni vredno, da se menimo.

Sad te vzgoje je bila globoka zavest in prepričanje nemškega človeka, da je v resnici pripadnik gospodarskega naroda in drugi narodi morejo igrati le vlogo delovne in podložne mase. Če danes v Nürnbergu razkrivajo, kako je Sauckel dobavljal nemški vojni mašini delovno moč, je način in obseg tega početja bil samo izraz privzgojenih odnosov med „Herrenvolkom in Arbeitsvolkom".

Tudi mi koroški Slovenci smo živeli v tem vzgojnem območju. Naša slovenska mladina je od vsega početka, že od pričetkov šolske obveznosti 1870 stala pod tem vplivom. Ne samo dejstvo, da so tej mladini kazali nemškega nadčloveka takega kakor so oni hoteli, da ga gledajo drugi, oni so zavestno zavirali vsako pot, da bi mladina spoznala svoj narod, svojo narodno kulturo, da bi ta mladina videla tudi veliki svet v pravi in resnični luči. Vsa borba, ki se je na Koroškem vodila na šol. področju, je bila gotovo jezikovna borba, a v veliko večjem obsegu borba za vrednotenje človeka, za vrednotenje narodov. Pravilno pa moremo stvar presoditi in oceniti, če jo v celoti tudi poznamo. Poznanje slovenskega človeka, njegove kulture in njegove posebnosti in tudi njegove sposobnosti pa je nemškemu sodeželanu povsem manjkalo. Slovenskega človeka so na Koroškem radi videli kot delovno moč. Rož in Podjuna sta dajala Celovcu in Beljaku obrtnike, uslužbence in tudi take le, če se niso tudi v javnosti kazali kot Slovenci in kot taki priznavali.

Tipičen a resničen primer za duh, ki se je v deželi gojil že za časa monarhije (1912), navajamo v naslednjem. Ravno ta primer slika tako nazorno, kako je bilo Slovencu načelno onemogočeno priti do službe pri javni ustanovi. Slovenski koroški pisatelj je v svoji mladosti še za časa avstrijske monarhije iskal v Celovcu dela in zaposlitve. Slučajno je pri tem naletel na celovško mestno klavnico. Pred zaposlitvijo kot hlapca pri živini, ga ravnatelj vpraša, kaj je on po narodnosti; nato fant odločno pove, da je Slovenec. Ravnatelj pripomni, niste vi le vindišar in na fantov odgovor, da v njegovem kraju živijo le Slovenci, ne vindišarji, ravnatelj klavnice z vso odločnostjo pristavi: „Kot Slovenca pa vas v naši službi ne morem rabiti".

Duh usmerja in ustvarja sožitje med posamezniki in med narodi. Novega duha je treba tudi pri nas v deželi, če hočemo znosnega in novega sožitja. Zunanja forma, pa naj si bodo najlepši zakoni in postave, ni merodajna. V avstrijski monarhiji smo že imeli osnovni državni zakon, da so pred zakonom vsi državljani enakopravni. Dokler ne pridemo do novega vrednotenja od človeka do človeka, do novega duha v deželi, je vse zaman, kajti duh ustvarja in uničuje življenje.

Jr.

Notranjost cerkve v Škofičah

Več razumevanja

Ko smo pred štirinajstimi dnevi poslušali radijski govor Mr. Sharpa, skoro nismo mogli verjeti, da se je na Koroškem našel človek, ki je vse svoje sile zastavil v to, da razstruplja napeto in nezdravo ozračje, ki vlada pri nas na Koroškem že leta in leta. Ugotoviti moramo pri tem le žalostno dejstvo, da se do tega mesta ni mogel povspeti noben Korošec, temveč, da je moral to storiti Anglež, od katerega v nobenem primeru ne moremo zahtevati, da se spušča v našo vsakdanjo politiko.

Še marsikaj, česar Mr. Sharp ni imel časa povedati, je treba na Koroškem narediti. Kar ozrimo se okrog sebe. Ljudje namesto da bi delali in si ustvarjali svoj dom in svoj položaj, izgubljajo čas z nepotrebnim iskanjem razlike med slovenskimi Korošci na eni in nemškimi Korošci na drugi strani. Ker je ta stvar na Koroškem že tako stara in v navadi, da je prešla ljudem v meso in kri, se tudi tisti, ki imajo morda najboljšo voljo in ki spoznajo nesmisel tega prerekanja ne morejo dvigniti nad ostale. Slovenci imajo neprestan strah pred Nemci, ker mislijo, da jih bodo ti prvi dan po umiku zasedbenih čet pričeli preganjati in zapirati, na drugi strani pa se Nemci bojijo Slovencev, ker so „nevarni protidržavni elementi". Koliko ima kdo bolj prav, je težko reči. Morda bi dali v tem prednost Slovencem, ker imajo slabše izkušnje v preteklosti kot Nemci. Toda eni kakor dugi imajo tu neupravičen strah. Oba naroda sta v večini že spoznala, da je uspeh in napredek v deželi mogoč le pri medsebojnem razumevanju in sodelovanju. Upajmo, da bo zdrava ljudska pamet enkrat za vselej izključila in onemogočila tudi tiste, ki so od narodnostnih sporov na Koroškem dobro živeli in ki si še nadalje obetajo dobičke.

Slovenska cerkev, ena izmed značilnosti naše Koroške

Kot edini slovenski list na Koroškem, bi morda smeli povedati tudi to, kar bi radi Slovenci povedali svojim sodeželanom in sosedom.

Ko je bila lansko leto na Koroškem živahna politična borba, so vse stranke brez izjeme obljubljale koroškim Slovencem to, česar so si želeli. Predvsem kulturno avtonomijo ter svoboden razvoj gospodarskega življenja. Priznati moramo in to z velikim veseljem, da je bilo na tej poti marsikaj storjenega, vendar se bistvu vsega še nismo približali.

Mnogi so tudi povdarjali, da naj bi bili koroški Slovenci nekaka vez med Jugoslavijo in Avstrijo, ker je v korist obeh držav, da sta v dobrih medsebojnih odnošajih. Koroški Slovenci bi tako poslanstvo brez dvoma z veseljem sprejeli in ga tudi z uspehom vršili. Upoštevati moramo, da so koroški Slovenci nujno navezani na življenje v Jugoslaviji, saj večina slovenskga naroda živi v njej. Narodu in narodnostni pripadnosti pa se noben, količkaj naziva „človek" vreden odpovedati ne more in ne sme. Napačno je torej, če zamerjajo koroškim Slovencem, da z zanimanjem sledijo življenju v Jugoslaviji in jih zaradi tega smatrajo za protidržavne elemente.

Nekoliko več razumevanja in več praktičnega razuma in resne volje v političnem življenju namesto suhega teroriziranja pa bomo prišli naprej. Ne glejmo vedno nazaj. Dogodki se sicer povračajo, ponavljajo pa ne, ker se okoliščine pod katerimi si dogodki sledijo spreminjajo. Zato le z jasnim čelom in najboljšimi željami v bodočnost!

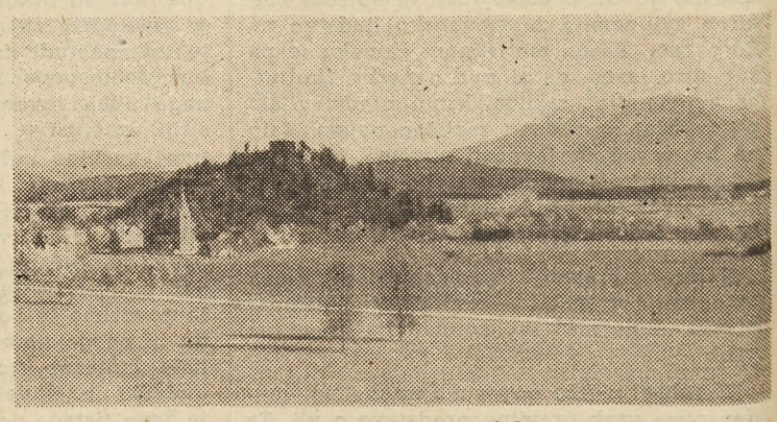

Na poti iz Velikovca v Djekše

NAŠA POŠTA

A. N. Murau: Prejeli. Objavimo ob prvi priliki. Pošljite nam še kaj, če je mogoče.

J. L. Kostanje: Morda so vaše trditve točne, vendar se moramo še prej sami prepričati, ker smo že dostikrat nasedli tendenčnim poročilom. Če vaše navedbe drže, bomo priobčili. Oglasite se še kaj!

J. G. Podjuna: Le pridno dopisujte. Take novice zelo radi prinašamo.

Iztok: Kar veseli smo te. Prišlo je vse v najlepšem redu in bomo objavili.

Šmihel: Glede prenosa bomo uredili.

Obsodbe britanskega vojaškega sodišča

Zaradi nedovoljenega prehoda italijansko-avstrijske meje je bil obsojen na osemindvajset dni zapora Jurij Grohar. Avgust Namestnik, Ferdinand Tosin in Alfonz Pedri so bili zaradi nedovoljenega poseta obmejnega pasu obsojeni na 15 dni zapora. Julij Gaden in Avgust Winterberger sta bila zaradi neopravičenega prehoda meje in tihotapljenja tuje valute obsojena na 28 dni zapora.

Sprejem dijakov v Marjanišče

Prošnje za sprejem v gimnazijo in za sprejem v Marjanišče je treba do 15. junija oddati pri škofijskem ordinarijatu v Celovcu.

Sprejemni izpit za dijake prvega razreda bo na Tanzenbergu pri Gospej Sveti 2. julija. Fantje morajo biti v zavodu že 1. julija. S seboj naj vsakdo prinese svinčnik ali držalo s peresom. Prenočili bodo lahko v zavodu.

Za višje razrede so sprejemni izpiti v Celovcu v Marijanišču ob cesti v Velikovec 1. in 2. julija. Kdor pride iz glavne šole, lahko vstopi v višji razred gimnazije, če se je že v glavni šoli učil angleščine.

Za četrti in peti razred pa je treba imeti tudi že red v latinščini. Kdor iz teh dveh predmetov še ni bil ocenjen, bo moral narediti poseben izpit.

*

Mariborskega škofa dr. Tomažiča je zadela kap. Trenutno njegovo življenje ni v nevarnosti, vendar škofovskih poslov ne more opravljati.

Nadomestuje ga stolni prošt dr. Cukala.

Ukraden otrok

Dr. Leopoldu Kugelu iz Dunaja IX Lazarettgasse 32, so ukradli štiri mesece staro deklico. Otrok se lahko spozna po goli lisi nad levim očesom.

Obvestilo prehranjevalnega urada

Prehranjevalni urad obvešča lastnike živilskih nakaznic, da živilske karte v slučaju, da jih je kdo izgubil, ali da so mu bile na kakršen koli način uničene ne bo nadomestil z novimi, zato so vse prošnje v tej zvezi brez pomena.

Ten minutes English:

What we often hear. — Kar pogosto slišimo:

You must keep a strict diet. — Držati morate strogo dijeto.
Thank you, I am quite well again. — Hvala Vam, sedaj mi gre zopet dobro.
You look ill. — Slabo izgledate.
Go and see the doctor. — Pojdite k zdravniku.
When are the doctor's consulting-hours? — Kdaj ima zdravnik sprejemne ure?
What is the matter with you? — Kaj Vam manjka?
Have you a temperature? — Imate vročino?
I don't sleep at all. — Prav nič ne spim.
You must remain in bed. — Ostati morate v postelji.
Take this powder. — Vzemite ta prašek.
You must wear glasses. — Nositi morate očala.
I shall have to pull this tooth out. — Ta zob si bom moral dati izdreti.

A Riddle.

„Can you name five days of the week and not mention Monday, Tuesday, Wednesday, Thursday, Friday, Saturday or Sunday?"

„The five days are: The day before yesterday, yesterday, to-day, to-morrow, the day after to-morrow."

Words — besede:

riddle — uganka
to name — imenovati
to mention — omeniti.

Exercise — Naloga:

Translate — prestavite:

Februar nima toliko dni kakor marec.
Jaz nič ne jem.
Ali dobro spite?
Kadite mnogo?
Kakšen je vaš tek?
Danes je za mene srečen dan.
Čuvaj je stal na sredi ceste.
Ženske nikoli niso stare, one so vedno mlade.
On piše pismo svojemu prijatelju.
To knjigo čitam z užitkom.

Dr. V. M.:

NE STRAŠITE OTROK!

Tratnikov Julček je bil dečko, da malo takih. Čeprav je dopolnil šele pet pomladi, se je v šolski znanosti lahko kosal z marsikaterim šolarjem prvega ali celo drugega razreda. Meni nič tebi nič je štel do sto ali še dalje, če se mu je zljubilo. Da je znal pisati in risati, so pričale razne belo in črno popisane stene Tratnikove domačije. Mnogokrat je kričal in po svoje prepeval, da se je razlegalo po celi vasi.

Mamico je imel zelo rad. Njej je prinašal iz vrta in travnikov rožice njej poročal vsak večer, kaj vse je počenjal tekom celega dne, z njo prisrčno molil večerno molitev ter zaspal, imajoč svojo ročico v njeni roki.

Bil je precej nagajiv, posebno sosedovih kur in petelina ni mogel pustiti na miru. Če je le mogel, jim je nagajal ter jih preganjal, zlasti če so prišle na Tratnikov vrt ali dvorišče. Ako nikogar ni bilo doma, se je včasih splazil za njimi skozi luknjo v leseni ograji ter jih podil še po sosedovem dvorišču, celo na skedenj je prišel za njimi. Pri tem mu je marsikaj pomagala sosedova Minca, ki je bila nekaj mesecev mlajša od njega.

Nedelja v slovenski vasi

Pri sosedu Rojniku so imeli hlapca Ceneta, ki je bil že v letih. Bil je sicer še nekam priden, vendar je imel slabo lastnost, da se ga je včasih malo nalezel. Tedaj ni bil za nobeno rabo. Rentačil je po dvorišču, pretepal živino in se prepiral s komurkoli. Če je pogledal še globlje v kozarec, je navadno zlezel v seno na skednju, prespal ves dan in se ni zmenil, ako so klicali k delu.

Julček je kmalu izvohal, kje se ob takih dnevih nahaja Cene, pa je prišel povedat sosedovim ali pa ga je kar sam budil. Vsled tega je bil Cene silno nevoljen in jezen na Julčka ter je pripravljal maščevanje.

Nekega popoldneva proti mraku se je zopet podil po Rojnikovem dvorišču, nato pritekel na skedenj ter tam zbiral petelinovo perje. Čepel je na tleh ter občudoval neko posebno lepo pero. Kar nekdo za njim strašno zarjove. Julček se ves prestrašen obrne okrog in opazi, kako neka čudna, medvedu podobna pošast gre proti njemu. Zakriči, hoče ubežati, pa se spotakne nad polenom in pade. Pošast prihaja bližje in z dolgimi sprednjimi tacami grabi po njem. Že ga drži in stiska. Julčku od strahu glas zastane v grlu, ves se trese. Pošast ga vrže na kup sena in nato rjoveč izgine.

Julček se strese po vsem životu, zvali se s kupa na pod, s težavo pobere, podzavestno odhiti iz skednja preko dvorišča, se splazi skozi ograjo domov v kuhinjo.

Ko se je mama vrnila s polja domov, je našla Julčka objokanega in tresočega se za kuhinjsko mizo. Hitro ga je vzela v naročje, objemala in spraševala, zakaj joka in kaj se mu je zgodilo. Na vsa njena vprašanja Julček ni odgovarjal, samo tresel se je in jokal. Počasi ga je mamica malo potolažila, toda besedice ni bilo iz njegovih ust. Ves čas se je stiskal k njej. Ko je kuhala večerjo, se je držal za krilo. Jesti ni hotel ničesar. Mamica ga je položila v posteljico. Večerno molitev je morala odmoliti sama, ker on ni mogel govoriti. Zaspal je šele, ko ga je vzela v svojo posteljo k sebi.

Drugo jutro se je Julček zbudil kot navadno, toda govoriti še vedno ni mogel. Tudi sicer je bil malo čuden in zmeden. Užil je nekaj mleka. Mamica ga je spraševala, kje je bil včeraj in kaj se mu je zgodilo. Skozi okno je pokazal na sosedov skedenj, nato šel iskat knjigo o živalih in pokazal na sliko medveda. Pri tem se je začel tresti in jokati.

Mamica je odhitela k sosedi, ter ji povedala, kako je Julček pokazal na skedenj in na medveda. Soseda se je čudila in Julčka pomilovala. Odšli sta skupaj na skedenj in iskali medveda. Našli nista drugega kot nek star raztrgan kožuh. Vprašali sta tudi Cenета, če kaj ve o medvedu. Rekel je, da nič ne ve, in skomignil z rameni. Ko pa sta odšli, se je škodoželjno zasmejal.

Sosedova Minca je odšla z mamo k Julčku, ki se je malo nasmehnil, ko jo je zagledal, izpregovoril ni.

Poklicali so zdravnika. Pripeljal se je na biciklju in Julčka dolgo preiskoval. Ugotovil je, da nima nobene telesne poškodbe, da tudi nima vročinske bolezni, pač pa da trpi za posledicami prestanega strahu. Priporočil je, naj dajo Julčka čim prej na vseučeliško kliniko za otroške bolezni-živčni pododdelek.

Mamica je poslušala zdravnikov nasvet in takoj prihodnji dan odpeljala Julčka na kliniko. Čez nekoliko tednov se mu je po zdravljenju na kliniki stanje toliko zboljšalo, da je začel govoriti, vendar je jecljal. Zdravniki so podali **mnenje, da je prvotna nemost in sedaj jecljanje posledica nenadnega silnega prestrašenja.** Stanje se bo po njihovem mnenju v teku mesecev in let najbrž popolnoma popravilo, pod pogojem seveda, če Julček ne bo doživel novega strahu. Zato Julčka ne smejo strašiti in naj doma z njim čim bolj ljubeznivo ravnajo.

Čez dva meseca je mamica pripeljala Julčka domov. V vsem svojem ponašanju se je precej izpremenil. Nič več ni bil tako vesel in nagajiv kot prej, postal je redkobeseden in otožen. Brez mame ni šel nikamor. Praga sosedovega skednja pa ni hotel prestopiti nikdar več kljub spremstvu mamice in prigovarjanju Mince.

To je samo eden izmed mnogih primerov, kako nenaden strah škodljivo vpliva na otroke in lahko povzroči trajne posledice. Zato velja tako za starše kot za vse druge ljudi, ki imajo opraviti z otroki, naj otroke nikar ne strašijo. Posebno nenaden strah lahko hudo škoduje. Pa tudi pripovedovanje raznih povestic o strahovih ni priporočljivo, ker si take strahove otroška domišlija predstavlja še vse hujše. Potem pa se taki otroci plaše vsake malenkosti.

Vsaka mati ve, da se dojenčki proti koncu prvega leta primeroma zelo malo plaše, da se ne boje živali, da vsem ljudem zaupajo in se pustijo pestovati popolnoma neznanim osebam. Otroci stari dve ali tri leta pa so mnogo bolj nezaupljivi, drže se matere in drugih domačih, hitreje se ustrašijo in jokajo. Če jim v takem stanju začnemo še pripovedovati plašljive povesti, če jih nalašč strašimo in uživamo, ako se otroci plašijo, potem se ne smemo čuditi, ako se na kraju otroci bojijo že lastne sence, ne govoreč o tem, da jih je zvečer, pa tudi čez dan samih strah.

Poleg staršev so gotovo zdravniki, zaščitne sestre veliki prijatelji otrok, katere hočejo ohraniti zdrave in jim v boleznih pomagati.

Seveda je v primeru preprečevanja bolezni ali pa bolezni same ta pomoč večkrat združena z bolečino pri injekciji cepiva ali zdravila, na pr. pri davici. Tudi pri poškodbah čuti otrok pri obvezovanju bolečine.

Dolžnost staršev in drugih, ki imajo opraviti z otroki, bi bila, s prigovarjanjem pripraviti otroka na malenkostno bolečino, ga bodriti in tolažiti.

Dogaja se pa večkrat ravno nasprotno!

Domači mnogokrat plaše otroke pred bolnišnico, pred zdravnikom ali sestro, tako da si otrok začne predstavljati pod temi pojmi nekaj strašnega za sebe.

Celo pri zdravih otrocih večkrat uporabljajo ime zdravnika ali sestre kot kazen, ki jih čaka, če ne bodo pridni. Kolikokrat se sliši: „Če ne boš priden ali pridna, bomo kar poklicali zdravnika, ta ti bo že pokazal! Dal ti bo grozno injekcijo." Ali pa: „Takoj prenehaj jokati, sicer te pošljemo v bolnišnico, tam boš videl, kaj bo!"
In tako si otrok res začne domišljati, da sta zdravnik ali sestra huda človeka, in da je v bolnišnici res hudo. Zato se večkrat dogodi, da se otroci jokajo, ko morajo v bolnišnico. Zanimivo je pa tudi drugo dejstvo: Mnogo otrok se pa joka tudi pozneje po nekaj tednih, ko morajo iz bolnišnice domov, ker so v bolnišnici v zdravnikih, posebno pa še v sestrah našli nove prijatelje, od katerih se nočejo ločiti.

Za dosego ozdravljenja, je potrebno tudi zaupanje bolnika v zdravnika ali bolnišnico, ki ga tako plašenje gotovo ne pospešuje.

Zato ne strašite otrok pred zdravniki ali bolnišnico, pa tudi sicer jih ne plašite, posebno ne nenadoma, ker to lahko povzroči otrokom in vam neprijetne, pa tudi trajne posledice!

METEOR IV.

„Podvrzita si zemljo" — je bilo v raju rečeno našim prastarišem. In res od tistih dob človeški duh ne miruje, marveč vedno stremi za tem, da bi si podvrgel zemljo in njene sile, da bi zavladal nad časom in prostorom. Prastaro, kakor človeški rod je to stremljenje. Celo grško bajeslovje nam poroča o Dedalu in Ikaru, ki sta se s pomočjo kril dvignila v sončne višave — toda končno žalostno strmoglavila v morje, ker je sonce raztopilo z voskom zlepljena krila.

V vseh dobah so živeli nemirni, snujoči veleumi, ki so stremeli za tem, da bi z znanostjo, podjetnostjo, raziskovanjem in opazovanjem naravnih sil uresničili človeški sen o letanju po zraku. Povprečnim zemljanom se je zdelo to kratkomalo nemogoče. Menili so: ptica je ustvarjena za letanje, riba za plavanje, človek pa za hojo; vsem so postavljene „meje možnosti", ki jih ni mogoče prekoračiti. Tako so imeli slovečega slikarja Leonarda da Vinci, ki je sestavil nešteto modelov „letal" in delal vsakovrstne poizkuse, za sanjača; kadar pa se mu je kaj posrečilo, so pa mislili, da je v zvezi s temnimi silami. Že v trinajstem stoletju je slavni angleški filozof Roger Bacon na univerzi v Oxfordu jasno imel pred očmi današnji zračni, pomorski in cestni promet. Svojim tovarišem je pravil: „O možnosti letanja sem prav tako prepričan o možnosti premikanja voz brez konj in o pogonu ladij brez vesel. Dali se bodo zgraditi leteči stroji. V notranjosti stroja bo lagodno sedel mož, ki bo ravnal in stregel vrtečemu se mehanizmu. Kako jasno je Bacon imel pred očmi letalo, avto in parnik!

Danes, ko je letalstvo tako razvito, da je upostavljena redna zračna zveza med Ameriko in Evropo, ko je navdušenje za Lindbergha, ki je prvi preletel v 32 urah to pot (danes v osmih urah), že pozabljeno, ker je tak polet nekaj vsakdanjega, se ne čudimo toliko jasnovidnosti Bacona, kakor omejenosti njegovih tovarišev, ki so ga hoteli prisiliti, naj uniči svoje modele, ker študentje izgubljajo ob njih dragocen čas. Gospodje so se s svojo neplodno domišljijo in strahom, da ne bi kdo prekoračil „meja možnosti", skrili za tako imenovano vestnost in skrbljivost za študente. Preteči je moralo sedem stoletij, da smo prišli do rednega letalskega prometa. V hitrosti so letalci zadnji čas drug drugega prehitevali tako, da nas skoraj noben rekord več ni presenetil. Saj današnji polet okoli sveta daleč poseka vse fantastične predstave Jules Vernesa.

Nedavno pa je dosegel kapetan Wilson z letalom na raketni pogon 1000 km na uro. Letalo je krstil za Meteor IV.

Tisoč km na uro. To preseneti tudi takega, ki je vajen rekordov. Vzemite v roke svinčnik in računajte. 1000 km na uro, to je

Izza turških časov utrjena cerkev v Djekšah

več kot 16 km na minuto. V eni minuti od Celovca do Št.Vida po zračni črti! Ali 266 metrov v sekundi! Ali si morete to hitrost sploh predstavljati? Ali se vam ne zdi, da dalje ni mogoče, da so meje možnosti, preko katerih ni mogoče, že dosežene.

Toda kolikokrat se je v zgodovini tehnike že reklo — dalje ni mogoče več. In našli so se možje z domisleki, s pogumom in močno voljo in so svetu dokazali, da je „meje možnosti" mogoče premagati oz. jih prekoračiti. Pri tem pa niso bile največje težave, ki so jih morali premagati tehnične, ampak ljudski predsodki, ki so delali največ ovir.

Danes se nam zdi smešno, da se je moral celo poštni voz boriti s težavami, preden se je uveljavil. Vodstvo poštnih uradov je imelo precej pomislekov preden je dovolilo, da so se smeli potniki podati na tako nevarno vozilo, kot so tedaj izgledali takoimenovani „leteči omnibusi". In kaj so nudili ti omnibusi? Neko poročilo iz leta 1692 priporoča te omnibuse kot „čudovito lagodnost", s katero se gospe in gospodje boljše družbe iz Londona lahko peljejo v daljni svet — to je v bližnjo okolico Londona. In kot reklamo dodaje, da enake lagodnosti in enake varnosti ne najdejo nikjer na svetu. In ti omnibusi so obljubljali, da brez tveganja in nevarnosti prevozijo dnevno 60 km dolgo pot. Ko se je leta 1775 pojavil izboljšan omnibus „Herefordski stroj" in so njegovi lastniki občinstvu napovedali, da bodo dvakrat tedensko priredili izlet iz Hereforda v London in jamčili „hitrost" 7 km na uro, niso našli pri občinstvu odziva. Dobrim meščanom se je pač zdelo preveč nevarno s tako hitrostjo drveti po ulicah. In kot sporoča poznejše poročilo so morali lastniki svoje podjetje ukiniti.

Nič boljše se ni zgodilo prvi železnici. Angleški časopisi iz leta 1835 poročajo: „Čeprav bi bilo mogoče s to železnico doseči vsako hitrost, vendar ni priporočljivo, da bi prekoračili 16 km na uro. Kaj bi si potniki mislili, če bi drveli s hitrostjo 20 km in bi se, kakor pravi Mr. Telford, čutili bolj varne kakor v kočiji. Na vsak način pričakujemo od parlamenta, da izda takoj ukaz za največjo dopustno hitrost na železnicah, ki naj ne presega 12 km na uro."

Še slabše je šlo Juriju Stefensonu, ki je sam vodil lokomotivo, ko je leta 1830 prvič stekel vlak na progi Liverpool-Manchester. Samuel Dmiles je pisal o tem dogodku takole: „Ta neverjetna hitrost preseneča svet kakor nov, toda povsem nezaželjen čudež."

Dobrih 60 let pozneje je Daimler izumil bencinski motor, ki je umogočil avtomobil in letalo. Toda preteklo je zopet skoro dvajset let, preden so se pojavili prvi dokaj nerodni, kočijam podobni vozovi. Koliko posmeha, odklanjanja in nasprotovanja so morali prenašati graditelji in vozači, ko so se pojavili na cesti. Najresnejša nevarnost je grozila avtomobilu od strani vlade, ki ni hotela dovoliti prometa po običajnih cestah. Šele leta 1909. leta se je začel prvi promet z avtomobili po nalašč zato zgrajenih cestah.

Kako so šele ljudje sprejeli resnejši poizkus letanja. Ko sta brata Wilbur in Orville Wright uresničila Baconov sen o letanju in sta se prvič „kot ptiča" za nekaj minut dvignila v zrak, so njun poizkus sprejeli kot cirkuško žonglerstvo, ne pa kot stvarnost, ki bo nekega dne postala tako navadna. Nihče ni mislil na to, da bi svoje življenje zaupal tem fantastičnim „zmajem". Nasprotovanje se je dvignilo od vseh strani. Ljudje se niso čutili varne pred „zmaji" niti v hišah, niti na prostem. Zato je oblast z zakoni omejila letalski prostor. In vkljub temu se je letalstvo hitro razvilo in uveljavilo. Ustvarilo je novo dobo v prometu, ki se danes že približujejo hitrosti zvoka.

Danes je kapetan Wilson dosegel s svojim Meteorjem IV. hitrost 1000 km na uro, kar je 266 metrov v sekundi, ali 70 metrov v sekundi manj, kot znaša hitrost zvoka. Toda tudi kapetan Wilson ni imel v dvajsetem stoletju samo tehničnih težav. Predvsem se je moral boriti z ljudskimi predsodki in nezaupanjem.

Najresnejša tehnična težava je bila v tem, da letalski propeler do hitrosti približno 850 km na uro z lahkoto reže zrak, ki teče čez krila. Od te hitrosti dalje, do hitrosti zvoka (1200 km na uro) pa se zrak kopiči pred propelerjem kot neprodiren steber, katerega propeler navadnega letala ne more več vrtati. Premagati je bilo treba torej tudi to težavo. To se je posrečilo angleškemu konstruktorju Whittleju, ki je z „Jet"-motorjem premagal to oviro in s pomočjo podjetja Rolls-Rvyce Derwent, ki je stroj zgradilo. Ta velika iznajdba naj bi omogočila Wilsonu njegov rekord.

Toda vprašanje je bilo še, odkod naj se s tem letalom dvigne v zrak. Dvomljivci so zmajevali z glavami. Toda ljudje močne volje so trdi to pot premagali človeške pomisleke in nemogoče spremenili v mogoče. Izbrali so kraj Herne Bay in kapetan Wilson je hladnokrvno sedel v letalo in dokazal, da so računi inžinerja Whittlerja pravilni. Dosegel je hitrost 1000 km na uro. Svet je ostrmel in meni, da dalje ni mogoče. Toda Wilson in Whittle imata trdno voljo potolči tudi ta rekord. Bodočnost bo pokazala, če močna volja združena z znanostjo in pogumom ne more premostiti „Meja možnosti" in doseči hitrosti zvoka. Poizkuse delajo že nekaj tednov in svet z velikim zanimanjem sledi razvoju dogdkov. N. A.

Samo tiste ljubimo resnično, ki jih ljubimo celo v njihovih slabostih in njihovi bedi. Verovati, odpuščati, tolažiti, to je vsa umetnost ljubezni. (A. France).

Uganka „Zelenega pekla"

Kdor se drzne v somrak „Zelenega pekla" ali brazilskega pragozda, ta naj kar napravi oporoko. Poslovi naj se od vseh, ki so mu dragi. Ni namreč gotovo, ali se bo kdaj vrnil. Kruta resnica je to! Izkusil jo je junaški polkovnik Fawcett, ki se je leta 1925 odpravil na znastveno potovanje v peklenske globine amazonskega porečja.

Kako so ljudje takrat čakali in čakali! Nobene novice ni hotelo biti o polkovniku. Precej časa se je svet zibal v nestrpnosti, ko pa še vedno ni bilo od nikoder najmanjšega glasu, so se ljudje vdali ter začeli svojo pažnjo obračati drugam. Le tu pa tam so listi še omenjali Fawcetta, pa ne morda, da bi o njem povedali kaj novega — ne, poročali so bralcem samo, da se colonel še vedno ni javil. To se je tako vleklo od meseca do meseca in minilo je zadnje leto dni. Tedaj je počil glas, da Fawcetta ni več med živimi! Divji Indijanci so ga v najtišjem gozdu ubili! Tudi vsi spremljevalci da so šli po zlu.

Nekaj tednov kasneje se je raznesel po svetu nov glas, bil slišati za pozneje prijaznejši. Neki tropeiro je pripotoval s planote Mato Grosso ter prinesel v mestece Cuyaba novico, da Fawcett sicer živi, toda v klavernem ujetništvu Suya-Indijancev, ki so veljali za grozne divjake. Odkod je pa tropeiro to imel? Trdil je, da so mu novico zaupali domačini v Mato Grosso.

Tedaj so se v Angliji zganili. Mahoma je obveljal sklep, da odpošljejo rešilno odpravo. V tem je dospela nova vest in ta je ljudi tako razburila, da so priprave mrzlično pospeševali. Pojavil se je namreč v Mato Grosso drug tropeiro, vedel je poročati, da je videl moža bele polti v neki indijanski naselbini sredi pragozda. Tropeiro je pripomnil, da se mu je zdel ujetnik bolan, ker je govoril mukoma in nerazločno, kakor bi se mu bledlo. Takoj so bili vsi uverjeni, da belokožec ne more biti nihče drugi kakor izginuli Fawcett. Da je bil bolan, se niso čudili. Bolezen je znana vsem, ki so kdaj potovali po razsežnem tropskem gozdu. Gre za neke vrste blaznost, ki se rada loteva osamljenih belokožcev v temni in soparni brezkrajnosti tropskih goščav. Trajalo je torej le malo dni in že je odrinila rešilna ekspedicija pod vodstvom iskušenega raziskovalca Dyotta. Imela je vse, kar ji je bilo treba. Celo oddajno radijopostajo so ji dali s seboj na pot. Kolika sreča! Zakaj prav tej najmodernejši napravi gre zasluga, da se je ekspedicija nazadnje otela najhujšega.

Ko se je Dyott izkrcal v Rio de Janeiro, je stopil na železnico ter se odpeljal v zaledje. Peljal se je, kakor daleč se je dalo. Potem je sedel na avto ter se dal potegniti do obronkov Mata Grossa. Dalje ni šlo z vozilom, zakaj tam je skrajni konec uporabnih cest. Preko Mata Grossa je korakal s tropo malodane mesec dni, dokler ni prodrl do kraja, kjer prihaja na dan ena izmed izvirnic mogočne reke Xingu. Kmalu je postala reka plovna, seveda samo za lahke indijanske čolničke. Potovanje po Rio Xingu v smeri proti severu je trajalo en nadaljni mesec. Venomer se je bilo treba pogajati z indijanskimi rodovi. Samo z njihovo naklonjenostjo je bilo mogoče sproti premagovati neštete ovire, ki jih je narava stavila na pot drznim belcem. Indijanska uslužnost pa, nu, ta se je dala kupiti z barvitim steklom, s pisanimi rutami, s sekirami in noži.

Nekega dne je svet znova posluhnil. Iz globin tropske goščave, obupno daleč od vsake omike, je Dyott brezžično sporočil najbližji brazilski postaji, da je pri Trumaj-Indijancih iztaknil nekaj predmetov, ki so bili nekoč last nesrečnega Fawcetta. Uspelo mu je iz Trumajcev izvabiti resnico, kako jim je prišlo to blago v roke. Dobili so ga od sosedov v zameno za to in ono. Dyott je šel k tem sosedom ter jih vprašal toda ti niso nič vedeli o kakem belokožcu. Nikoli se ni tak človek pri njih prikazal. Pač pa so se spominjali predmetov, ki jim jih je omenil Dyott. Potrdili so, da so jih po zamenjalni trgovini dobili od ljudi sosednega plemena. Z izpraševanjem od plemena do plemena je Dyott naposled dognal, da kažejo sledovi v deželo, kjer domujejo Suya-Indijanci. To dopušča sklep, da je colonel Fawcett dospel do teh najbolj divjih prebivalcev ameriške celine in pri njih storil nesrečen konec. Njegova usoda je bila obenem usoda vseh njegovih tovarišev.

Poročilu se je smelo verjeti. Mrtvega Fawcetta ni sicer nihče videl, niti do kraja njegove nezgode ni nihče prodrl, vendar se je ves svet zavedal, da gre novici nič manj vere, kakor če uradna komisija po ustaljenih pravilih sestavi zapisnik. V deželah, kjer prebivajo prirodna plemena v silni razredčenosti, je kaj lahko dognati izjemne dogodke za dolga leta nazaj. Prihod belega moža je nad vse izreden primer. Še pozna pokolenja se tega spominjajo, pa tudi daleč naokrog se taka reč raznaša. Raziskovalec, ki ume količkaj ravnati z urojenci, izvabi iz njih kmalu dovolj podrobnosti, da lahko ugane, kaj se je prav za prav zgodilo. Že iz načina, kako skušajo primitivni ljudje nekaj prikrivati, se bistremu in izkušenemu raziskovalcu marsikaj razodene.

Minulo je več dni. Iznenada je brazilska radijopostaja ujela nove valove iz pragozda. Bila je neprijetna novica. Dyott je brzojavil, da so mu ekspedicijo obkolili sovražni Indijanci. Ni še vsega povedal do kraja, ko je poročanje na lepem prenehalo. Le zakaj? Mar se mu je pokvarilo orodje? Da se mu le ni primerilo kaj hujšega!

Brž je brazilska vlada odpremila ekspedicijo, da pogleda za Dyottom ter mu če treba pomore iz zadrege. Hvala Bogu, to pot se je vse skupaj izteklo dovolj srečno. Že na robu pragozda so brazilski reševalci naleteli na Dyottovo karavano. Angleži so se, ko so zagledali Braziljance, očitno oddahnili. Pripovedovali so, da so se morali dva dneva srdito braniti pred Indijanci. Ti so karavano z vseh strani, še posebno pa iz krošenj dreves, obsipavali s strupenimi puščicami. Kakor po čudežu so se vendar izmotali iz silne nevarnosti. Bili so trenutki, ko se je zdelo, da je vsem skupaj odbila poslednja urica. Sicer niso puščice pogodile nobenega člana ekspedicije, zato so pa pokončale tem večje število tovornih živali. Precej prtljage so morali Angleži pustiti na cedilu. Morda je bila prav to sreča zanje, kajti Indijanci, ki so si dajali opravka s plenom, se niso več toliko menili za belce. Ob nemalem pomanjkanju je karavana nadaljevala pot in vsak dan so bili Angleži huje izčrpani. Da so Indijanci napade ponovili, mar bi bili Dyott in njegovi ljudje še dolgo kljubovali? Zares, brazilski ekspediciji je bilo usojeno, da v dvanajsti uri prepreči novo in morebiti še hujšo tragedijo v zavratnem pragozdu. „Zelenemu peklu" ni nikdar dovolj žrtev . . .

PAK:

Dekletu

Sreča cvete v tvojih očeh,
kamor pogledajo tam vzraste smeh
ki cvetje razkošno poljublja v gredeh.

Tvoje dlani so ognjišče moči,
kadar objamejo kri zagori,
v tiho opojnost vrisk se rodi.

Usta so tvoja cvet krvaveči,
čaša opojna duši blodeči,
ko šepetajo ji pesem o sreči.

Tvoje oči so — moj kažipot,
Tvoje dlani so — varnostni brod,
Ustnice tvoje — klic iz zablod.

IZTOK:

Bajtar Presekovec

Tisto pomlad se deževje ni moglo ustaviti. Cele dneve in noči so bobnele vode in mašile grape s prstjo in drevjem. Ljudje so se bali plazov. Kaj takega že dolgo ni bilo.

Presekovec je imel bajto v Globeli. Koj bod bajto je tekla voda, nad bajto pa je visel hrib kakor napet trebuh. Presekovec je vsak večer s skrbjo gledal v breg. Prekvato če se utrga plaz, bo šlo vse k zlomku. Bajta, drvarnica in hlev.

Tudi Marjeta je bila v skrbeh. Gledala je v zaskrbljen možev obraz in vsak večer križala otroke. Če bi res kaj prišlo čez noč. Bog ve, kako bo zjutraj. Na noč ležeš, zjutraj si že lahko pod kamenjem.

Presekovec je vsak dan lezel v breg in opazoval. Drevje še trdno stoji, vendar je zemlja kakor razrahljana. Morda se premika. Mogoče se voda nabira v hribu. Hudič vedi. Stari oče so vedeli povedati, da je v hribu jezero. Nemara so imeli prav.

Presekovka bi najraje rekla,da bi se do konca pomladi preselili v vas. Pa ne upa. Presekovec je navezan na to grapo, kakor da ni lepšega kraja na svetu.

Marjeta ne more reči, da je grd. Na poletje je prav čeden. Tih, kakor da je tu tišina doma, zaraščen kakor pravljičen grad in od povsod vonja zelenje.

Da, ko bi hriba ne bilo. Ne samo, da krade sonce, kako pomlad hrib čudno nabrehne. Grozeče visi nad bajto, kakor da se misli zdaj, zdaj posuti.

Že deset pomladi tako.

Vendar kakor letos nikoli.

To mora priznati tudi Presekovec. Zvečer, ko nažge petrolejko in sede za mizo, sedi in posluša. Vsa kvečer.

Spati moramo vsi v kamri. „Marjeta, Marjeta", se nekega večera odtrga iz Presekovca. „Če se plaz res utrga, bo verjetno šel čez hišo. Kamra bo nemara ostala."

„Je tako nevarno", se zdrzne Presekovka.

„Nevarno, hm." Presekovec gleda v ženo. Nič noče reči. Samega ga je strah.

Na soboto večer se je vlil dež, da je odskakovalo do oken. Presekovec je pripravil kavlje. Rado bo prineslo les z bregov in če se kje zagolsne, bo treba hitro napraviti. Dvakrat, kar pomni, je prišel potok do hiše, ko mu je bilo deset let in drugič, ko jih je imel petindvajset. Takrat bi skoro odneslo drvarnico.

Z nočjo je Presekovec nažgal petrolejko, Marjeta pa znosila plenice v kamro. Pred okni je bil deževen zastor tako gost, da se je komaj videlo do potoka, ki je divje bobnel po grapi. Že je pričel nositi hlode.

„Prekvat, Marjeta, nocoj bo hudo. Les že nosi. Da bi vsaj korenin ne."

„Bog nas varuj. Kar tresem se."

Marjeta vlači otroke v kamro. Kar ne more leči.

„Spat pojdi", je Presekovec skoro osoren. „Bom že jaz bedel. Če bo nevarno, bom poklical."

Marjeta se ne upa upirati.

Presekovec stopi pred vrata. Kap divje tolče.

Kakor sodnji dan. Presekovec gleda v hrib. Napet je kakor krava, ki se je nažrla sparjene detelje.

„Vode se še obranim", mrmra med zobmi. „Toda plazu". Zaskrbljeno stopi nazaj v hišo in privije petrolejko. Da bo svetlo.

Do ene zjutraj je čul. Ko se je dež unesel in se potok ni zajezil, se je splazil v kamro. Marjeta še ni spala.

„Nič ne bo hudega, Marjeta, kar zaspi."

In je še sam legel .

Proti jutru je šlo, na oknih se je že malo danilo, ko je počilo, kot bi nekdo predrl velikanski mehur. Presekovca je vrglo kvišku. Marjeto tudi.

Petrolejka na stropu se je zazibala bajta se je stresla v vseh temeljih.

„Križana gora", je zakričala Presekovka in planila k otrokom. Presekovec je stal bled sredi kamre.

Kamenje je ropotalo in bobneč padalo v vodo. Bajta stoji.

Ko bobnenje utihne stopi Presekovec skozi duri. Hiša je svetla, desni vogal je popolnoma odtrgan. Tla so posuta z ometom.

Čez drvarnico leži smreka. Drva so razmetana na vse strani. Plaz je moral biti ozek. Toliko, da je oplazil hišo in drvarnico. Sama prst in kamenje, ki grozita zajeziti potok.

Presekovec pomaga s krampom in lopato vodi do moči. Da se le prebije.

Potok buči kakor reka. Velik in neupognjen stoji Presekovec na kamnu in gleda v odnašajočo prst.

Še ponoči je mislil, da se umakne iz Grape. Zdaj ko so mu od truda drhtele kite na rokah, se je smejal, kakor da vidi prihajati svojega najmlajšega otroka.

Njegova grapa.

Naj pride še tisoč plazov, naj potok naraste v reko, naj se zemlja premika, Presekovec bo ostal v Grapi in gospodaril da bo hrib obmolčal in potok onemel.

In Marjeta je istih misli.

Zato bosta zdržala.

Pač imam hudo mačeho

Kot majhna deklica sem večkrat deklamirala pesmico o „Sirotici Jerici". Čudno, izmed vseh pesmi, legend in romanc, mi je ta najbolj ugajala, a me obenem tudi najbolj pretresla. Sočustvovala sem z ubogo Jerico, ko hodi jokat na grob svoje umrle mamice in toži nad hudobno mačeho. Raje leže k mrtvi materi v hladni grob, kakor da bi se vrnila k živi mačehi. —

Otroku se izmed vseh dogodkov in detinskih doživljajev najbolj vtisnejo v spomin povesti in pravljice. Toda, zakaj je v našem kraljestvu pravljic toliko pripovedovanja o mačehah? Ni je pripovedke, ki ne bi opisovala mačeho kot hudobno, neusmiljeno žensko, ki pretepa otroke, jim ne da jesti in jih sili k najtežjemu delu; a očka ne more ničesar pomagati, ker se je boji.

Zakaj ljudje toliko govorijo otrokom o mačehi in jih strašijo z njo? Skoraj vsakemu otroku se vsled teh pripovedk vzbudi odpor in strah proti mačehi. Otroška domišlija si zamišlja mačeho kot največje zlo na svetu in otrok se ničesar več tako ne boji, kakor ravno mačehe.

Če vzamemo v obzir, da hoče marsikatera mati, babica ali teta s svojim strašenjem o mačehi vzbuditi v otrocih ljubezen in spoštovanje do lastne matere, potem bi to napačno vzgojo še nekam oprostili. Res je, da je mati za otroka najvišje bitje na svetu in če ga ta pravilno odgoji, ostane dober skozi vse življenje. Zato jo mora ubogati in jo ljubiti.

Toda, kaj če kakšnemu otroku, ki so mu napolnili domišljijo z najstrašnejšimi povestmi o mačehi, res umre mati? In ljudje so večkrat še tako prijazni, da otroka še dražijo: češ, zdaj boš dobil pa mačeho! O gorje, otrok ne more misliti na nič drugega, samo na to, da ne mara mačehe in je ne mara, za nobeno ceno mačeha ne sme v hišo.

Očetje pa navadno ne morejo ostati sami, posebno če so še otroci majhni. Kdo naj jih vzgaja, jim kuha, kdo naj jih očisti? Otroci, posebno še, če ni več babice ali kakšne tete pri hiši, so zapuščeni in siromašni, kajti oče je morda po ves dan zdoma, da jim preskrbi kruha. Prepuščeni so služkinji, ki pa je morda preobložena z delom, pa tudi čustva nima zanje. Zato so takšni otroci najbolj srečni, kadar se lahko potepajo po vasi, kakor razkropljena piščeta. Jasno je, da si v takih okoliščinah oče prizadeva, da bi dobil otrokom drugo mater ali mačeho, sebi pa pomočnico, ki bi mu pomagala voditi to, kar sta z ženo začela. To pa je težko zanj a še težje za žensko, da bi stopila v zakon z možem, ki ima že otroke.

Pa ni treba, da bi bila morda robustna in brezsrčna ženska. Nasprotno, ravno za nežno in ljubeznivo žensko je zelo težko, če stoji pred dejstvom, da bo morala biti mati otrokom, katerih ni rodila. Ali jo bodo ubogali, ali jo bodo mogli vzljubiti kot mater, ali pa bodo vedno gledali v njej le mačeho. To so vprašanja, ki mučijo žensko, ki stopa v tak zakon. Saj vsaka ženska, če količkaj ljubi ali vsaj spoštuje moža, s katerim se hoče vezati, želi, da bi bila otrokom tako dobra, kakor je bila prva mati. Seveda pa želi tudi, da bi jo otroci vsaj ubogali in spoštovali, če že ne ljubili, kajti težko je tudi najboljši ženski samo nuditi dobroto otrokom, a ne prejeti najmanjšega zadoščenja.

Toda otrokom so že z pravljicami vcepili odpor proti mačehi. Zato je morda že po smrti matere poskrbela služkinja, ki se je domišljevala, da bo sedaj ona gospodinja, ali pa nevoščljive sosede, ki niso privoščile, da bi kaka tuja ženska vzela moža, na katerega same računajo.

Mačeha pride v hišo. Naj stori kar hoče, naj bo še tako dobra, ona je in ostane za otroke le hudobna mačeha. Nič ne pomaga vse njeno prizadevanje in očetova grožnje. Otroci se ne morejo otresti strahu in odpora, ker se je preveč vjedel v njihovo domišljijo.

In kaj preostane ubogi mačehi, kako naj ravna, da bi si pridobila naklonjenosti in ljubezen otrok? To je zelo težko, ker jo poleg otrok kliče tudi še mnogo drugih dolžnosti.

Otroci, ki so izgubili mater in nato morda rasli delj časa brez nadzorstva, so svojeglavi in nagajivi. Oče jih je morda še razvajal, ker so se mu smilili. Pa tudi drugače bi moški otroke nikoli ne navadli na red.

Kaj čuda, ko pride v hišo nova mati, ki ljubi red, ne ugaja otrokom. Navaja jih samo na dobro, toda ti mislijo, da ona ni upravičena, da bi jim ukazovala. Zato je vedno toliko joka in stoka, ker se je treba umivati, paziti na snago v stanovanju in prihajati pravočasno domov. Otroci nimajo smisla za to novo življenje, čeprav jih je morda prava mati isto učila. Mačeha je tako zahtevala, modrujejo, zato nalašč ni treba ubogati, si mislijo mali razgrajači.

Je že tako, da je vsak otrok nagnjen k slabemu in zato ne vidi dobrovoljnih zahtev mačehe, temveč so te zahteve zanj le omejitev svobode. Že to, da ni več tako prost, kakor prej, dokler ga nikdo ni vzgajal, bo otroka odtujilo od mačehe. In zgodi se, da se tak otrok nekega dne trmasto zoperstavi mačehi in ji zabrusi v obraz: „Mamica je bila mnogo boljša kakor ti".

Tedaj se začnejo prepiri, stok in solze. Mačeha toži očetu, češ, kakšni so otroci in da ji ni več obstanka pri njem. Oče se razkačen znese nad otroci, ti pa morda ne uvidijo, da so res zaslužili očetovo kazen, temveč se le hudujejo nad mačeho, češ, da je naščuvala očeta. In če uboga žena zamolči možu otrokovo porednost in jih kaznuje sama, tedaj je stvar še hujša. Velikokrat sem že slišala kakega modrijančka, ki se je rotil: „Ne, mačeha me pa že ne bo tepla."

Sosede pa mačehi tudi ne bodo pomagale pri njeni vzgoji, marveč jo bodo rajši obrekovale, češ, da tepe otroke, zato ker niso njeni. Kaj pa bi bilo, če bi nova mati pustila otrokom vse na voljo in bi delali kar bi hoteli? To bi bila še hujša nesreča za otroke same in pa zakon, saj se moški vnovič oženi največkrat le radi otrok. Ljudem pa zopet ne bi bila všeč in bi zmajali z glavo, češ, da se ne briga za otroke prve žene, da jih pusti same in jih zanemarja.

Biti mačeha je samo po sebi težko. Nobena ženska, ki ne ljubi otrok, bi ne smela stopiti v tak zakon. Toda ljudem tudi ni treba, da bi spraznoverjem o mačehah ubili v otroku vsaj tisto čustvo, ki ga čutijo do soljudi. Če že ne morejo ljubiti svoje mačehe, naj ta ne bo za njih pošastna slika iz pravljic.

Biti mati je najtežja in najbolj odgovorna naloga žene, obenem pa tudi najbolj vzvišena. Biti dobra mačeha pa je nekaj plemenitega in zaslužnega, saj ona često žrtvuje svojo mladost, moč in duha za otroke druge žene in za njihovo vzgojo.

Naše gospodarstvo

Dobre matice — pogoj za uspeh

Dobra rojenja se približujejo svojemu koncu. Letos so družine razmeroma rade in veliko rojile. Mnogim čebelarjem je bilo po godu, ker se jim je močno skrčeno število družin spet pomnožilo; drugi so se pa jezili. Kdor bi bil rad kaj medu natočil, je bil seveda nad roji nejevoljen. Kdo bi mogel na svetu vsem ustreči!

Sedaj imajo čebelarji pred seboj najvažnejšo nalogo celega čebelarskega leta: poskrbeti morajo, da bodo vse družine — roji in izrojenci — dobile **prvovrstne mlade matice.** Od matice je v čebeloreji največ odvisno. Prav gotovo velja do pičice pravilo: Dobre matice — dober uspeh, slabe matice — gotov neuspeh.

Če je temu tako, se noben čebelar ne sme sedaj po rojenju zadovoljiti s tem, kar glede matic samo po sebi „rata". Največji greh v čebeloreji je malomarnost v pogledu matic. Da bodo pa naši čebelarji osvežili svoje znanje, kako je treba praktično poseči v vprašanje matic, jim bomo dali nekaj navodil.

Vsi vemo, da imajo vsi roji, **razen prvih rojev**, in vsi izrojenci mlade matice. Vsi prvi roji in vse one družine, ki niso rojile, so ohranile staro matico. Največjo skrb moramo zdaj posvetiti mladim maticam. Vsaka mlada matica se more, preden začne zalegati jajčka, oplemeniti. To se zgodi lepega dne zunaj v zraku. Večina takih matic se s prašenja srečno vrne v panj. Katera pa le ostane zunaj in ne pride več nazaj. Na snubnem poletu jo je doletela nesreča. Taka družina postane silno razburjena, tako da na prvi pogled lahko doženemo, da je brezmatična. Treba je je nagle pomoči! Kako? Najbolje je, dodati ji drugo mlado, **še neprašeno** matico, ki jo rada sprejme. Zato čebelarji v dobi rojenja zelo pametno ravnajo, če si „rezervirajo" nekaj mladih matic, ki jih je tačas več kot dovolj. Vedeti je pa treba, da družina z neoplemenjeno matico noče sprejeti že oplemenjene. Pozor torej!

Nekateri nerodni čebelarji takemu brezmatičnemu panju pomagajo s tem, da mu dodajo od drugod en sad z mlado zalego (jajčki). Družina potem napihne matičnike in si sama izpodredi novo matico. Tak postopek ni vreden priporočila; umesten je samo v skrajnem primeru. Prvič družina do nove matice močno opeša (saj traja do zaleganja 3 — 4 tedne!), drugič pa, v sili zrejene matice nikoli niso enakovredne onim, ki jih družine gojijo za rojenje. To si velja zapomniti.

Osiroteli družini dodati novo matico ni nobena posebna umetnost. Matico zapremo v matično kletko (matičnico) in jo tako zaprto obesimo v sredo gnezda. Tako jo pustimo vsaj en dan, še bolje pa dva dni. Nato pokrovec odpremo in odprtino zadelamo z medenim testom (narejenim iz moke in medu). Čebele pregrizejo testo, osvobodijo dodano matico in jo veselo sprejmejo. Čez nekaj dni vzameš matičnico iz gnezda in pri sprašeni matici že najdeš v satju jajčka. Ta način dodajanja je najbolj zanesljiv. Dostikrat se posreči dodaja tako, da novo matico kar spustiš med čebele, ko si jih poprej poškropil z medeno vodo. Toda to ni zanesljivo.

Skrb čebelarjeva se pa v tem času ne suče le okrog družin, ki so matico na prahi zgubile, temveč okrog vseh družin z mladimi maticami. Primeri se, da je katera matica kaj pohabljena na krilih ali drugače in ne more na prašitev. Po kakem mesecu dni začne kljub temu zalegati — sama trotovska jajčka. Takoj jo je treba odstraniti in dodati drugo. Za čebelarja velja pri mladih maticah splošno pravilo, da mora **normalno** v 14 dneh po rojstvu matice najti v panju že mlado zalego. Če je ni, je stvar zelo sumljiva in je umestna skrajna pazljivost.

Poglavje zase so stare matice v prvih rojih in v panjih, ki niso rojili. Nekatere ima čebelar že itak „na piki", ker družina nikamor ne pride. Te mora na vsak način izmenjati. Nekatere so pa že stare po tri leta. Tudi to je treba zamenjati. Seveda moraš imeti rezervo, ki si jo pripravil med rojenjem na ta način, da si iz prvovrstnih družin nekaj mladih matic s po 1 satom in čebelami namestil v posebne majhne panjičke (prašilčke), kjer so se mladice sprašile. Take potem dodajamo in tako družine ovažujemo z odličnimi kraljicami, ki so najboljše jamstvo, da bo naša čebeloreja dobičkanosna.

Kako vzredimo dobre prašiče

Če hočemo prašičjerejo gospodarsko umno izkoriščati, moramo najprej razumno izbrati plemenjake, nato pa živali pravilno krmiti.

Merjasec mora imeti raven hrbet, dolg in dobro podvit život, obsežen križ in dobro razvita zdrava spolovila. Noge mora imeti krepke, zlasti v sklepih. Posebno močni in odporni morata biti zadnji nogi.

Za pleme namenjena svinja mora biti dobro razvita in dolga, mora imeti široke in globoke prsi, prostorno medenico in mnogo dobro razvitih siskov. Iz reje moramo izločiti tiste svinje, ki so prestale težke spolne bolezni, ki so zvrgle in ki se težko oplodijo. Svinje morajo biti dobre in mirne matere.

Za pleme ne smemo rabiti nezadostno razvitih in ne nad 4 leta starih merjascev. Krepkemu merjascu moremo odkazati 60 do 80 svinj na leto. Svinje pa moramo rabiti za pleme do petega leta starosti.

Kadar je svinja breja, jo moramo posebno krmiti. Pri skotitvi jo moramo nadzorovati, da ne poškoduje mladičev in da ne požre trebila, ki je šlo od nje po skotitvi.

Število siskov ni vedno enako; redkokdaj jih ima svinja manj kot deset. Mnogokrat je število mladičev večje od števila siskov. Svinja more skotiti samo štiri do pet, pa tudi osemnajst do dvajset pujskov. Posamezni pujski pridejo na svet v presledkih petih do desetih minut. Dobro storimo če zavežemo popkovino, ki se kmalu po skotitvi pretrga. Zavežemo jo kakšna dva prsta pod trebuhom z nitjo in jo nato razkužimo.

Če ima svinja več pujskov kot siskov, moramo nadštevilne pujske odstraniti, ali jih pa umetno napajati.

Prve tri tedne po povrgu se preživljajo pujski izključno z materinim mlekom, pozneje jim začnemo pokladati nekoliko mehke mešanice iz koruzne moke, otrobov in oljnatih tropin, ali še bolje iz ječmenove in ovsene moke, ki smo jo zgnetli z mlekom, zredčenim z vodo. Pri tem pa moramo biti zelo previdni, posebno v vročih poletnih dnevih, ker bi skisano mleko utegnilo povzročiti v prebavilih pujskov težka motenja.

Kadar začnejo pujski radi in v obilni meri zauživati krmila, ki nimajo mleka, jih odstranimo od svinje in jih puščamo k materi ob določenih urah. V začetku jih puščamo petkrat, potem štirikrat na dan in pozneje vedno boj redko. Po dveh mesecih jih popolnoma odstavimo. Tudi po odstavitvi moramo pokladati prašičkom krmo ob določenih urah, in sicer trikrat na dan.

Nadštevilne pujske lahko napajamo umetno s posebnimi sesalkami; če teh nimamo, nam služijo za to tudi otroški cuclji. Za umetno napajanje uporabljamo pravkar namolženo ali pa nekoliko segreto kravje mleko.

Merjaščke, ki jih nismo namenili za pleme, skopimo po 10 tednih, svinje pa nekoliko pozneje. Pri skopljenju moramo strogo paziti na snago, da odvrnemo, posebno pri svinjah, zdravju in razvoju škodljive vplive ali pa nevarnost, da nam zaradi rezanja pujski poginejo.

Za nadaljno rejo pujskov lahko uporabimo vse koristne in cenene pridelke, ki nam jih nudi kmetija: listje repe in korenja, povrtnine, kuhane koprive, kuhan krompir itd. Zelo dobra hrana za prašiče so tudi pomije, katerim smo primešali nekoliko sezamovih ali lanenih tropin in otrobov. Mladim prašičem pa ne smemo pokladati preveč krepilnih klaj; ta krmila izkoristijo boljše nad 6 do 7 mesecev stari prašiči. Po končanem krmljenju moramo korita izprazniti in jih skrbno izprati.

Plemenskim prašičem moramo dajati vedno boljšo krmo. Merjasci ne smejo biti nikoli preveč opitani in jim zato ne smemo pokladati preveč listja, zelene krme in ovsa, pač pa včasih nekoliko dobrih otrobov. Da se merjasec preveč ne odebeli, ga moramo spuščati vsak dan po nekaj ur na prosto.

Tudi nosečim svinjam zelo koristi prosto gibanje na paši; zlasti jim prija deteljna paša. Posebno prikladna krma za plemenice so sezamove tropine, ker imajo veliko fosforne kisline. Svinjam pokladamo po 8 do 10 gramov živinske soli na dan.

Za pitanje namenjenega prašiča moramo začeti že tri mesece pred zakolom skrbno krmiti. Če je žival jeseni le malo v mesu, ji bomo s pridom pokladali zeleno krmo: gomolje, vrtine, listje in le malo moke, zrnja in oljnatih tropin.

Kadar je prašič že precej opitan, bomo morali krmo dobro pripraviti in jo menjati. V zadnjih dveh mesecih pitanja je umestna menjava krme po dobah; če smo n. pr. v prvih dvajsetih dnevih zadnjega dvomesečja pokladali povrtnino, kuhinjske odpadke, kuhan krompir in otrobe, bomo v dugih dvajsetih dnevih uporabljali kako krepilno klajo, kakor oljnate tropine, nekoliko zrnja, posebno koruznega, pri čemer pa ne bomo povsem zanemarili zelenjave in napojev.

Izmed oljnatih tropin priporočamo lanene in nato sezamove ter kokosove, samo da so zdrave in dobro ohranjene. V zadnjih dvajsetih dnevih pred zakolom moramo krmiti prav posebno redno in ne le z odbrano, temveč tudi obilno klajo. Izvrstna hrana za zadnjo dobo pitanja so: nekoliko slan krompir, pomije, napoji iz otrobov in moke; prašičem tekne tudi dobro kuhana polenta iz sirkove moke, ki je ne smemo pokladati gorke, ampak le nekoliko mlačno.

V tej dobi pokladamo pitanim prašičem le malo zelenjave in še manj oljnatih tropin, ker bi se meso moglo navzeti po njih neprijetnega duha in okusa.

Avstrijsko gospodarstvo

Pred tedni je bil v Celovcu minister Raab, predsednik Avstrijske gospodarske zveze. Gospod minister in urednik lista „Volkszeitung" sta imela razgovor, iz katerega je razvidno, da so zastopniki države v težkih gospodarskih skrbeh. Minister je povdarjal, da je treba plače previdno urejevati, ker država ne sme množiti denarja, če ga noče razvrednotiti. Država je določila cene za razne potrebščine, ki jih ljudstvo dobiva na karte. Doživeli smo že v prvi svetovni vojni, da je država doplačevala velike vsote pri teh cenah, in to ne samo za siromake, marveč tudi za ljudi, ki bi lahko svoj kruh sami plačevali. Cena kruha se drži z doplačevanjem, cene drugih potrebščin pa z ostrim pritiskom na kmete in obrtnike; tukaj doplačuje domač producent. Kamor pa ta pritisk ne seže, čez državne meje in črni trg, tam neha vsak red, ali bolje povedano, tam se dela red po vrednosti šilinga v inozemstvu. Ko bi domače kmetijstvo moglo pridelati dovolj živil, in ko bi domača obrt mogla izdelati vse potrebne obrtne izdelke, bi stvar ne bila nevarna. Toda ljudstvo potrebuje veliko količino blaga, ki ga sami nimamo. Kar pride iz inozemstva je drago in umevno je, da želita delavec in uradnik višjih plač. Nekaj časa so delavci obrtnikom očitali, da delo preslabo plačujejo. Izredno slabo so delavce plačevali v nacistični dobi, pa so pičlo redno plačo skušali zboljšati z uračunanjem nadurnega dela in potov. Minister povdarja, da je treba predvsem varovati denarno vrednost. Na minstrstvo prihajajo razne želje in zahteve katerim bi ministri radi ugodili, a ni mogoče, ker se smejo socijalno-dobrodelni zakoni sklepati le, v kolikor to dopuščajo gospodarske razmere in stalnost denarja. Izdatkov ni mogoče dovoljevati, dokler ni potrebnih dohodkov.

(Konec na 8. strani.)

Ženski kotiček

Češnje in jagode

Lepo je v juniju. Kamorkoli greš ali se pelješ, se raduješ ob pogledu na zoreča češnjeva drevesa. Izgleda ,da bodo češnje — prvo sadje — letos prav dobro obrodile. Češnjeva drevesa so že tako lepa, a kako je šele sladko njihovo sočno sadje, ki se ga razveseli otrok pravtako kot odrasli ali starček. Saj vendar nudijo češnje po dolgih zimskih mesecih in za pomanjkanjem spomladi, prijetno osvežilo za naš organizem.

Pa tudi jagode, ta žlahtni gozdni sadež, že zore po vseh sončnih rebrih in vabijo staro in mlado k pojedini. Pridni vrtnar je tudi negoval jagode doma na vrtu in bodo kmalu bogato poplačale njegovo delo.

Letos, v pomanjkanju, se sevada še mnogo bolj veselimo teh prvih sadežev, saj že sam pogled na zorečo češnjo ter rdeče jagode vzbuja občutek blagostanja.

Pa tudi bezeg cvete. Kmalu bo dozorel v jagode. Tudi ta žlahtni grm nudi dobrot ,če pa zavri v kozici vode, stresi rabarbaro v jih znamo izgrabiti. Po vrtovih pa se bohoti rabarbara, ki tudi daje prav izboren kompot.

Letos pač ne sme iti najmanjši sadež v nič. Vse je treba smotrno izrabiti. V času, ko lahko vsak dan jemo sveže sadje, kaj radi pozabljamo na dolge zimske dni, ko ne bomo imeli ničesar osvežilnega za v usta. Tudi v naprej moramo misliti in shraniti vsak sadež, ki ga ne pojemo svežega. Toda kako? V normalnih časih je lahko, ko je dovolj sladkorja za vlaganje in si vsakdo lahko nabavi aparat. Sedaj pa vsega tega ni. Vseeno bomo priobčili nekaj navodil. Morda nam bodo vendar dodelili nekaj sladkorja za vkuhavanje. Češnje lahko tudi posušimo na soncu ali pečici, kakor krhlje, pravtako rabarbaro. Katera ima na razpolago „Weck" ali „Rex" aparat za vkuhavanje, lahko vkuha češnje, jagode ali rabarbaro tudi brez sladkorja. Osladila bo šele pozimi, ko bo vkuhano sadje rabila. Morda do takrat ne bo več tako hudo za sladkor. Za vsak slučaj pa, če je katera gospodinja prihranila nekaj sladkorja za vkuhavanje, priobčujemo tudi nekaj boljših receptov.

Pa tudi okusno osvežujoče pecivo lahko pripravljamo iz sadja. Če katera nima prav nič sladkorja, ima morda nekoliko sveže ali topljene smetane, tedaj sladkor ni neobhodno potreben.

Rabarbara kot kompot

Še prav mlada stebelca rabarbare olupi, razreči na koščke, jih prevri in potem odcedi. Medtem pa deni v kozico nekaj sladkorja, če imaš tudi košček cimeta ali limonove lupine, nekaj mošta in primerno vode. Ko zavre, odstrani cimet in limonino lupino ter prideni stebelca. Ko zavro, jih poberi v skledo, da se ne razkuhajo, sok pa še malo pokuhaj. Potem ga vlij na stebelca in daj mrzlo na mizo.

Rabarbara v sladkorju

Olupi lepa bela stebelca in jih razreži na prst dolge koščke ter jih potresi s sladkorjem. Tako potresena stebelca naj stoje do naslednjega dne na hladnem prostoru. Potem odlij sok, mu prideni par žlic belega vina ali mošta, če imaš tudi sok limone ter postavi na štedilnik, da zavre. Deni vanj stebelca ter jih pusti, da počasi zavro. Zdaj poberi stebelca na rešeto, da se dobro odcede, nato jih zloži v steklenice, sok pa še bolj gosto pokuhaj in vlij mrzlega na stebelca. Steklenice dobro zaveži s pargamentnim papirjem in shrani za zimo.

V sopari vkuhana rabarbara

Rabarbaro pripravi kakor zgoraj. Medtem kozico in pusti da počasi zavre. Kuhaj 3 — 4 minut. Stebelca poberi nato na rešeto in ohladi. Nato jih vloži v kozarce in zalij s prevreto vodo, ohlajeno, oslajeno vodo. (Če nimaš sladkorja sedaj, tedaj boš kompot sladkala pozimi.) Robove steklenic dobro obriši, položi nanje gumijeve obročke in pokrij s pokrovčki. Nato jih postavi v aparat za vkuhavanje in kuhaj 15 — 20 minut pri 70 — 80 stopinj Celzija.

Rabarbin zavitek

Napravi vlečeno testo iz 40 dkg lepe pšenične moke, 1 jajca, koščka presnega masla in vode. Medtem pa duši v kozici 1 kg rabarbare z nekaj sladkorja, par žlic mošta ali nekaj kapljicami ruma. Testo razvleci kolikor mogoče tenko, ga poškropi z raztopljenim presnim maslom ali smetano, namaži nanj rabarbarin nadev, rahlo zavij in speci. Med pečenjem je dobro, če zavitek poliješ z osminko litra mleka, da bo lepo sočnat.

Črešnjeve rezine

Mešaj, da dobro naraste 4 rumenjake z 10 dkg svežega masla in nekaj sladkorja. Prideni osminko mleka, sneg iz štirih beljakov, pol kg lepe presejane moke in pecivni prašek. Testo naloži na pločevino za dva prsta debelo, obloži z lepimi zrelimi češnjami brez koščic, potresi s sladkorjem in cimetom in speci v srednje vroči pečici. Pečeno razreži na lepe kocke in daj na mizo s čajem. Upoštevaj, da gre moževa ljubezen skozi želodec!

Načela v zadružništvu

1. **Skupnost v korist poedinca.** Nobena zadruga ni sama sebi namen. To se pravi, da se ljudje ne organizirajo v zadrugah zato, da bi ustvarili neko skupno gospodarsko moč zaradi te moči same, kakor se recimo ustanovi pevski zbor zaradi skupnega petja. Zadruga ima marveč namen koristiti svojim članom, poedincem. Samo to je nagib, da kdo v zadrugo vstopi. Morda se bo komu zdelo, da ta nagib ni lep in plemenit. Toda pomisliti mora, da zadruga ni kako dobrodelno društvo, pač pa gospodarska organizacija v pravem pomenu besede. Gospodariti se pravi, s čim manjšimi sredstvi in s čim manjšim trudom doseči čim večji uspeh. Gre za uspeh posameznika, in sicer za tak uspeh, ki bi ga kot posameznik ne mogel doseči. Da ga pa doseže, se posluži skupnosti. Stvar bo bolj jasna, če navedemo zgled. Gospodarska pamet kmečkemu gospodarju pravi, da se z mnogo manjšim trudom žito omlati z mlatilnico kot s cepci. Toda treba je za nakup mlatilnice velikega kapitala, ki ga sam nima. Zato se z okoliškimi kmeti dogovori, da bodo ustanovili strojno zadrugo in mlatilnico kupili s skupnimi sredstvi, pa jo tudi skupno uporabljali. V zadrugo pristopi tudi kmet, ki bi stroj lahko sam kupil, toda gospodarska pamet mu pravi, da se mu to ne izplača. Vloženi denar leži, razen par dni, vse leto mrtev, drugače porabljen bi nosel obresti. Zato spreviди, da bo imel od strojne zadruge korist in vstopi.

Jasno je seveda, da zadružna načela računajo s poštenimi ljudmi. Kdor gre v tako ali tako zadrugo z namenom, da jo bo na škodo skupnosti zlorabljal, greši proti zadružnim načelom, in s tem škoduje zadrugi in sebi. Zadrugi žato, kar te zlorabe dolgo ne more prenašati. Začne pešati in končno propade. To se zgodi tem preje, čim več je v njej članov, ki jo na škodo skupnosti izkoriščajo v svoj prid. Sebi pa taki člani škodujejo zato, ker žagajo s svojim ravnanjem vejo, na kateri sedijo. Vedno je iamreč trenutna korist poedinca manjša od škode, ki jo s propadom zadruge utrpi članstvo. Po nauku gospodarske prepletenosti in odvisnosti se tako ravnanje navadno maščuje prej ali slej tudi na povzročitelju. Razen tega pa ne sme nihče prezreti ogromne škode, ki jo v takem primeru utrpi zadružna ideja sama! Kjer je propadla kaka zadruga, je smisel za gospodarsko sodelovanje za dolgo dobo ubit. Tega se mora zavedati vsak poedinec, ki bi imel skušnjave. Končno pa naj pomisli še to, da si z izkoriščanjem zaupanja in zlorabo skupnega premoženja nalaga veliko moralno odgovornost na svojo vest. To za krščanskega človeka tudi ni kar tako.

Da more zadružna skupnost koristiti posamezniku, ima po zadružnih načelih posameznik do skupnosti gotove dolžnosti, ki **morajo** biti **izpolnjene prej,** preden more pričakovati od skupnosti gospodarske ugodnosti. To je povsem razumljivo: iz nič ni nič! Kmet mora tudi zemlji najprej dati gnoja in vsejati seme, potem šele žanje. Dolžnosti posameznika do zadruge so različne, kakor so tudi zadruge po svojem namenu različne. Vendar je glavna dolžnost člana pri vseh zadrugah nekako enaka, obstoja pa v plačilu določenega zadružnega deleža in v prevzemu nekajkratnega jamstva. Delež in jamstvo služi zadrugi kot osnovno gospodarsko sredstvo (glavnica) za pričetek poslovanja.

Ostale dolžnosti do zadruge se raztezajo na obvezno poslovanje, vsaj tako dolgo, dokler zadruga ne proglasi odveze od te dolžnosti. Tako je dolžan član mlekarske zadruge oddajati zadrugi mleko, član vinarske: vino, ali grozdje; član blagovne one pridelke, ki ta zadruga z njimi posluje itd. Pri konsumnih zadrugah so člani obvezani pri svoji ustanovi kupovati svoje potrebščine. Ta obveznost je kajpak zelo lahka takrat, kadar zadruga lahko ugodneje plačuje pridelke kot trgovec oz. ceneje prodaja potrebščine. Težka pa postane v časih kriz, ki jih — kakor vsako drugo gospodarsko podjetje — mora preživljati tudi zadruga. Če ta čas posameznik pokaže zadružni skupnosti hrbet, dočim se je zadruge v dobrih časih pridno posluževal, težko prekrši svojo dolžnost do skupnosti. Razumljivo je ,da mora ravnanje večine članstva spraviti zadrugo v največje gospodarske težave, navadno v propast. Kdo trpi škodo? Spet posameznik!

Tako vidimo od vseh strani potrjeno resnico, da je po zadružnih načelih skupnost namenjena koristim poedinca. Ta korist pa mora biti **za vse enaka.** Taka enakost se navadno najpravičneje doseže, če se vzame pri vseh ugodnostih za podlago celokupni z zadrugo opravljeni dejanski promet v določenem času (v enem poslovnem letu).

2. **Zadružni demokratizem.** O demokraciji se dandanes mnogo več govori, kakor pa je je dejansko na svetu: če bi bilo demokracije na zemlji toliko, kolikor je o nji besed, bi bilo lepo! Malokateri pojem se toliko zlorablja, kot pojem demokratizma. V vseh zmešnjavah o demokraciji dviga zadružna ideologija slej ko prej visoko prapor čistega demokratizma.

Najvišja instanca v vsaki zadrugi je **skupščina** ali občni zbor. To je zadružni parlament, a upravni odbor je nekakšna „vlada". Na skupščini ima zadnji član popolnoma iste pravice, kakor predsednik upravnega odbora. S svojim glasom odloča prav toliko, kakor najvplivnejši in najbogatejši član. Če pa kdo hoče imeti več moči od drugih, mora — če skupnost s pravili tako dovoli — vplačati več deležev in prevzeti zato tudi višje jamstvo.

Vse najvažnejše stvari so pri zadrugi pridržane skupščini. Upravni odbor sme izvrševati svoje dolžnosti le v okviru pooblastil, ki jih je prejel od članstva na skupščini. Držati se mora strogo določb v pravilih, ki jih sprejme, spreminja in dopolnjuje skupščina; s sredstvi sme razpolagati do mere, ki jo določi skupščina; člani na skupščini z največjo suverenostjo lahko odstranijo upravni in nadzorni odbor, mu izrečejo nezaupnico ali mu dado razrešenico — skratka, članstvo na skupščini je popoln in neomejen gospodar zadruge. In to po načelih načijstejšega demokratizma: vsak član ima enake pravice.

Ugovor, da praktično ni tako, ideje demokratizma ne more podreti! Če na skupščine prihaja le peščica zadrugarjev, ostali se pa svojih pravic ne poslužujejo, so pač sami krivi, da odloča le peščica. Tu ne nosi nikake krivde ideja, pač pa nezavednost in brezbrižnost zadrugarjev. Kdor neke pravice ima, pa jih opušča, se pač ne more pritoževati, da ima v zadrugi samo ta in ta besedo. To ni res! Enako besedo imaš tudi ti, samo poslužiti se je moraš na skupščini. Manj kritizirati po gostilnah, kjer se ne rešujejo zadružni problemi, pa bolj se posluževati jezika na občnih zborih — in zadruge bodo dobro uspevale in cvetele!

Vsa vprašanja na skupščinah se rešujejo z navadno večino, po temeljnem načelu demokratizma; le nekatera, ki jih pravila posebej naštevajo (n. pr. sprememba pravil ali likvidacija ali podobna vprašanja) lahko predvidevajo posebne določbe glede kvalificirane večine. Po principu navadne večine sklepa tudi upravni in nadzorni odbor. Pri enakosti glasov je navadno določeno, da predlog ostane nerešen.

Demokratizem je torej v zadružništvu izpeljan do zadnje podrobnosti. **Zadružništvo je visoka šola pravega demokratizma.** Naše kmečko ljudstvo se je demokratizma naučilo v zadrugah; zato pa ima tudi zelo oster čut za resnično demokracijo in se je zlepa ne pusti kratiti. Čim bolj so široke plasti naroda zadružno prosvetljene, tem večje je jamstvo, da si ne bodo pustile kratiti demokratičnih svoboščin tudi na drugih področjih javnega življenja.

Z vsako pravo demokracijo je nujno zvezan pojem **svobode,** in to ne samo na gospodarskem polju, marveč na splošno. Tudi zadružna ideologija zagovarja za zadružnike svobodo, ne le zastran vstopa v zadrugo, ampak v vsakem oziru. Zadružna načela ne predvidevajo nobene sile niti za primer, da zadrugi zavoljo svobodne odločitve zadružnikov, ali delajo z zadrugo ali jo v najtežjih okolicah pustijo na cedilu, grozi propad. Več je vredno načelo svobode v zadružništvu, zgrajeno na močni zadružni zavednosti, kakor obstoj te ali one posamezne zadruge! Končno je pa treba itak računati s propadom takih zadrug, ki bi se proti zadružnim načelom hotele poslužiti pritiska ali sile. **Moč vsakega združenja je v svobodnem pritisku in prosti volji članstva.** To svobodoljubno pravilo velja v zadružništvu od prvih začetkov do danes. V njem je skrita največja moč zadružne ideologije.

dr. L. P.

Avstrijisko gospodarstvo

(Nadaljevanje s 7 strani)

Lahkomiselno dovoljenje ne more biti delavcem v prid. Nedopustno je, z nepregospodarsko ravnotežje. Treba je upoštevati tudi državna podjetja: državne železnice so pasivne, pošta je pasivna. Edino aktivno podjetje so državne tovarne za tobak. Od cigarete, katerih vsaka stane en šiling, pričakujejo 500 milijonov dobička.

Ob tej priložnosti je primerno, da se spomnimo dogodkov in gospodarskih težkoč ob koncu prve svetovne vojne. Socijalizirali so arzenal na Dunaju, ki je bil vzorno opremljen s stroji in kar bogato založen z vsemi kovinami. V treh letih je podjetje popolnoma propadlo. Pred sedemdesetimi leti so obetali agitatorji: „Na tem smo, da se kruh izdela iz prsti". Danes so izdelali atomsko bombo, ali tudi ta je za razdiranje in ne za gradnjo novih domov. Delajmo marljiveje in z večjim veseljem, pa bo veliko bolje, kot pa da samo debatiramo in mlatimo prazno slamo.

V. P.

Deželni prehranjevalni urad sporoča

Razdeljeni bosta dve vrsti ribnih konzerv. One, ki nosijo napis „Fish Flakes", vsebujejo kuhane, lahno soljene in nezačinjene kose rib brez koščic, ki so s krompirjem in moko pripravljene, zelo dobri kot ribji cmoki. Tudi s krompirjem mešani so zelo dobra jed. Druga vrsta ribjih konzerv vsebuje slanike, ali some (Salmon) ki so vloženi v paradižnikovem ali lastnem soku. Vsebino teh konzerv se lahko je kot tako s kruhom ali krompirjevo solato. Vsaka teh konzerv ima 700 kalorij.

Pogodba z UNRRA-o postane zakon

Avstrijski parlament in Zavezniške svet sta odobrila pogodbo avstrijske vlade z UNRRA-o in s tem je postala pogodba polno močen zakon. Zvezni kancler inž. Figl je na konferenci domačega in tujega tiska objavil besedilo te pogodbe. Iz njega izhaja, da je bila pogodba sklenjena na podlagi dejstva, da je prosila avstrij. vlada UNRRA-o za pomoč, da pa ne more plačevati odgovarjajočih deviz. Avstrijo smatrajo v pogodbi za osvobojeno deželo pod nadzorstvom Zavezniškega sveta. Odgovorna za razdelitev pošiljk je avstrijska vlada, ki mora o tem stalno poročati UNRRA-i. Razen tega priznava vlada, da si zadržuje pravico za ravnanje s preseljenimi osebami Zavezniški svet in da skrbi zanje UNRRA. Preseljene osebe oskrbujejo po istem življenskem standardu, kakor avstrijsko prebivalstvo.

MALI OGLASI

Pošteno Slovenko iščem kot pomoč na manjšem posestvu v Sp. Rožu. Ponudbe poslati na upravo „Kor. Kronike".

Dekle, staro 14 do 16 let, dobi službo v dobri krščanski družini na malem posestvu pod Vrbskim jezerom. Ponudbe poslati na upravo „Koroške Kronike".

Električni štedilnik, nov, 2 odprtini, menjam za moško ali žensko kolo. Ponudbe poslati na upravo „Koroške Kronike" pod „Po dogovoru".

Iščem Slovenko, pošteno, verno, k dvočlanski družini za hišno pomočnico. Plača po dogovoru; nastop službe takoj. Ponudbe poslati na Arh Janez, čevljar, p. Ebental (Žrelec pri Celovcu).

V Opeklini pod Sv. Jurjem in Sv. Danijelom v Grabalovasi smo imeli dne 11. junija 1946 poroko

Adolfa Piceja in Zofke Picej

roj. Hutter.

Mlademu paru želimo v bodoče obilo sreče in blagoslova.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

Ivan Cankar

27. nadaljevanje

„„Saj sem povedal: dokler se ne vrne preteklost!... Ampak rečem ti: zelo je bila lepa in toži se mi po njej, kadar sem sam.""

Nejevoljno je strnila obrvi.

„Govori pametno!"

Mate jo je pogledal in je zapazil, da si je bila z belim prahom potresla obraz. Zazdelo se mu je tudi, da si je bila pobarvala obrvi in ustnice. Ali v tistem hipu se je dotaknil njene tople bele roke in izpreletelo ga je.

„Oprosti — vznemirilo me je in treba je še par minut, da se spametujem..."

Prijel je njeno roko, da bi jo vzdignil k ustnicam toda ugledal je tanke žilice, ki so se svetile in križale pod kožo in ni mu bilo pogodi.

„Povej natanko: kje je bila tista preteklost in kakšna je? Majhna? Velika? Ali je lepša od mene? Črnolasa ali plavolasa?"

Mateju so bila zoperna njena vprašanja; bilo mu je, kakor da bi mu kdo odpel telovnik ter se zasmejal svetinjici pod vratom. Pogledal ji je kljubovaje v obraz in takrat se mu je tudi zazdelo, da si je bila napravila preveč koketno in neokusno frizuro.

„Lepa je in se ne da primerjati z nikomur, tudi ne s teboj. Zakaj samo ena je na svetu in druge ni nobene... Velikokrat mi je bilo težko pri srcu in drugje mi ni bilo tolažbe, nego v mislih nanjo..."

„To je vse lepo in sentimentalno; ampak povej mi, kdo je in kako ji je ime!"

Privila se je bliže k njemu, tako da je začutil toploto nenega telesa. Položil ji je roko okoli vratu in se je zasmejal.

„Bog z njo! Poleg mene je sedanjost — kje je preteklost? — Ali si mi ti povedala tiste misli, ki te obidejo, ko ležeš v posteljo in ti ne dado spati nemirni spomini? Naj počivajo, ni jih treba dramiti!"

Nezaupno ga je pogledala in prejšnjega sladkega smehljaja ni bilo več na ustnicah.

„Oglasila se je godba, vrniva se!"

„Ne, Alma, ostani, ne vrnil bi se še rad!"

Učitelj je pogledal v gostilnico.

„Hej, plesavci!"

Alma je vstala, Mate je stal za mizo in pil.

„Ali pojdeš?"

„Ne!"

Krilo je zašumelo na hodniku; učitelj ji je ponudil roko in je jecal nerodnosladke besede.

Mateju je šumelo v glavi. Bilo mu je, kakor da strme še zmerom vanj tiste velike, srepe, očitajoče oči.

„Kaj si mi storil, Mate?"

Stresel se je, otresel bi se rad, pozabil... Glej, tako lahko, brezmiselno, brezbrižno je bilo življenje; nosilo ga je, kakor na dišečih valovih pomladanske sage, zatisnil bi oči, dihal vase topli, opojnotežki vonj, živel do konca. En sam trenotek in zdrznil se je, vzdramil...

Kaj ni bila samo igrača, kaj ni bil samo lep spomin iz prezgodnje, otročjenedolžne mladosti? Kakšno pravico ima do njega preteklost, in če je še lepša? Minilo je za zmerom, ne vrne se več, ne sme se vrniti!

Toda oglasilo se je v srcu še drugo, globlje in grenkejše čustvo. Naslonil je glavo v dlan, zaječal je.

„Hanca, ti mala uboga!"

Spomnil se je na njena pisma, pisana z okorno roko. „Ljubi moj Mate!" Zasmejalo se mu je srce, razširilo se mu je od sladke radosti, kadar je ugledal tiste velike, trde črke. Nizko se je pač nagibala glava k papirju, trdo so se oklepali prsti peresa. In besede, ki jih je bilo srce tako polno, niso mogle na papir.

„Ti uboga, od srca ljubljena! Komu si pisala?"

Oči so se mu orosile nad pismom, nato pa je doživel divji večer; oskrunil je svetinjico pod vratom.

„Ti pozabljena izdana!..."

Na stopnicah so se oglasili koraki; ples je minil, plesalci so prihajali v krčmo.

„Kaj pa ti tako sam?" je zaklical učitelj. Opotekal se je že nalahko, na čelu so se mu sprijemali potni lasje.

„Nisem te klical!"

„Klical, ali ne klical saj smo vsi v krčmi!"

Učitelj je prisedel in je pil.

„Lahko ti je neprijetno pri srcu, Mate; tudi meni bi bilo! Zaigrat dvoje kart hkrati — ni šala! Ampak stavi na drugo karto, prijatelj stavi na drugo karto! Lepša je, rečem ti!... Prvo pusti nam, ni zate; z globeljo nimaš opravila več..."

Mate je izpil.

„To je ženska zate! Duhovita, lepa, temperamentna, čisto rojena za umetnika! Zame ni; prvič zato ne, ker sem človek iz globeli, in drugič — to sledi namreč iz prvega — ker sem poleg žensk tako malo duhovit in okreten, da se smilim sam sebi... Odločil si se, kakor je velevala usoda in božja volja!... Zdaj čaka nate; čemerna je bila in zlovoljna, tako da sem pobegnil."

„Kje je Hanca?"

„Nikjer več zate, prijatelj! Tvoje sokolje peroti jadrajo drugod... Resno in resnično povedano: čemu bi jo mučil? Pusti otroka in Bog z njim; druga so tvoja pota!"

Mate je vstal in je šel skozi vežo po stopnicah. Z mrkim očesom je gledal učitelj za njim in si je grizel ustnice. Nato si je natočil poln kozarec in ga vzdignil proti luči.

„Bog te blagoslovi, ti moj prijatelj in moj tolažnik!"

Izpil je na dušek, naslonil se je v kot in je sanjal s polodprtimi očmi.

Mate je šel naravnost proti mizi, kjer sta sedela Hanca in Amerikanec.

„Dober večer, Hanca!"

Glas se mu je malo tresel, lica so mu bila zardela pod očmi, gledal je neodločno, kakor da bi se hotel ogniti njenega pogleda.

„Zvedrilo se je zunaj, mislim. Ali bi ne šla malo z menoj?"

Hanca je vstala brez slovesa in šla z njim.

Stopila sta na cesto; hladno je bilo in noč je bila temna. Nebo je bilo temnosivo in se je komaj razločevalo od oblakov, ki so plavali v širokih plasteh od juga.

(Dalje prihodnjič).

„Koroška Kronika" izhaja tedensko vsak petek in stane dostavljena po pošti ali raznašalcu 90 grošev mesečno. Naročnino je treba plačati v naprej. — List izdaja Britanska obveščevalna služba. Uredništvo in uprava lista sta v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. Telefon 2001. Rokopisi se ne vračajo.